

lk 2

Toomas Väinaste:
Eesti kultuuril
on maailmale
pakkuda nii
mõndagi.

lk 4

Heldur Lääne:
Ühistransport on
vahend, mitte
olemine

lk 6

Olav Anton:
Rahvarinde
30 aastat –
mai 1988

Kesknädal

2. mai 2018
Nr 17 (1098)

www.kesknadal.ee

Aastast 1999

Hind 0.78€

Eesti põllumajandus ja toidu- tootmine on edukad

Eesti põllumajandusel ja toidutootmisel läheb praegu hästi: positiivseid sõnumeid jagub erinevatest valdkondadest ja erinevad näitajad liiguvad tõusujoones. Vaadates põllumajanduse 2017. aasta toodangu väärtust, näeme, et see oli 906 miljonit eurot, mis on 21% enam kui eelnenud aastal. Näiteks suurenes taimekasvatussaaduste toodangu väärtus 19%, sealhulgas enim (56%) suurenes teraviljatoodangu väärtus. Loomakasvatussaaduste toodangu väärtus kasvas 27%, sealhulgas piimatoodangu väärtus 40%.

Tarmo Tamm, maaeluminister

Eestis on loomakasvatusega tegelemiseks olemas väga head eeldused: soodne kliima ja väga head tingimused. Mul on hea meel, et eelmisel aastal suurenes sigade arv 2016. aastaga võrreldes 7%, lindude arv 3,1% ja veiste arv 1,2%. Kõige enam suurenes sigade arv, mis oli 2017. aasta lõpu seisuga 18,6 tuhande looma võrra suurem kui 2016. aasta lõpul. Kui aastatel 2014–2016 vähenes sigade arv umbes 92 tuhande looma võrra, siis 2017. aasta lõpu seisuga võis öelda, et sigade arvu vähenemine on peatunud. Sealih keskmine kokkuostuhind oli 2017. aastal 1626 € tonni kohta, mis on umbes 8% suurem kui 2016. aastal ja 9% suurem kui 2015. aastal. Samuti on põhjust head meelt tunda sellest, et piimalehmade arv, mis turukriisi ajal järk-järgult kahanes, 2017. aastal stabiliseerus ning oli aasta lõpuks väikesele kasvule pöördunud, jõudes tasemele 86 400 looma.

2017. aastal toodeti Eestis esialgsel andmel 791,8 tuhat tonni piima, mis ületas eelmise aasta sama perioodi piimakoguse 1,1%. Keskmine piimatoodang lehma kohta on Eestis pidevalt suurenenud: 2017. aastal oli see 9159 kilogrammi ehk 281 kilogrammi rohkem kui aasta varem. Euroopa Liidus oleme selle näitajaga Taani järel teisel kohal.

On hea, et üha enam räägitakse põllumajandusest positiivses võtmes, nähakse põllumajandust kui võimalust ja investeeritakse põllumajandusse. Eesti põllumehed ja toidutootjad on ettevõtlikud ja uuendusmeelsed. Selge on aga see, et riigi ülesanne on tagada tootjatele võrdsed konkurentsitingimused ja stabiilne põllumajanduspoliitika. Erinevalt eelmisest valitsusest on praegune valitsus näoga põllumeeste poole ning põllumajanduse ja toidutootmise arengu toetamine on praeguse valitsuse jaoks väga oluline. Eelmisel aastal taastasime põllu-

majandustootjatele üle mitme aasta üleminekuetoetused, mida maksame maksimaalse lubatud määra ulatuses kuni aastani 2020, et tagada Eesti tootjatele Euroopa Liidu ühisturul võrdsemad konkurentsitingimused ning anda neile kindlustunnet tootmisega jätkamiseks.

Riigi eelarvestrateegia kokkulepped aastateks 2019–2022 annavad põllumajandusele 2019. a täiendavalt 7,4 miljonit eurot. Järgmisest aastast alates hakkab riik maksma mesilaspere-toetust, mida mesinikud on juba aastaid valitsuselt soovinud. Järgneva nelja aasta jooksul jagatakse mesinikele toetuseks kokku 2 miljonit eurot.

Mahetootmise soodustamiseks investeeritakse järgmise nelja aasta jooksul täiendavalt üle kaheksa miljoni euro Eesti maaelu arengukava riigieelarvelisi vahendeid. Mahepõllumajandus on Eesti jaoks oluline põllumajandustootmise haru, millel on suur ekspordipotentsiaal. Kindlasti on väga tähtis, et lahenduse leiab pikka aega probleemiks olnud veterinaarõpe ja veterinaararstide palgaküsimus. Järgmisel neljal aastal toetab riik 300 000 euroga aastas tõhusama praktilise veterinaarõppe korraldamist. Lisaks tõusevad Veterinaar- ja Toiduameti veterinaaride töötasud järgmisest aastast 29%. Alustatakse Eesti Taimekasvatuse Instituudi aretuskeskuse ehitusega – riik suunab 3,1 eurot kaasaegse sisseseadega teraviljade aretuskeskuse väljaarendamise ja uute sordiaretustehnoloogiate kasutuselevõttu. Sealäbi suureneb oluliselt Eesti Taimekasvatuse Instituudi katse- ja analüüsivõimekus ning kiireneb Eesti kliimaatilistesse tingimustesse sobivate sortide aretamine. Maailmas kasvab nõudlus toidu järele ja Eestile on looduse poolt antud head eeldused põllumajandusega tegelemiseks. Usun, et näeme Eesti põllumajanduses ja toidutootmises lähiaastatel jätkuvat positiivset arengut.

Toomas Väinaste
Riigikogu Keskfraktsiooni
ja kultuurikomisjoni liige

JUHTKIRI

Eesti kultuuril on maailmale pakkuda nii mõndagi

Kultuuri arendamine ning sellesse panustamine on ühe riigi jätkusuutlikkuse tagamiseks ääretult oluline. Kuid kultuuri olulisus ei peegeldu vaid meie kodumaal, sest aina enam oleme jätnud jälje maailmas ka mujale. Eesti filmid on pälvinud rahvusvahelist tunnustust ning meie sportlased konkureerivad maailmatippudega, kujundades välismaalaste muljet Eestist. See, et Eesti kultuur on oluline, pole jäänud märkamatuks valitsusele, kes riigieelarve strateegialäbirääkimistel otsustas Eesti kultuuri toetamiseks eraldada lisaraha.

Üheks oluliseks otsuseks oli, et kõrgharidusega kultuuritöötajate töötasu tõuseb praeguste prognooside kohaselt 2019. aastaks 1250 euronit ehk käib ühte sammu õpetajate palgatõusuga. Siit soovitus omavalitsustele: tõstke kultuuritöötajate palku!

Meil elab palju inimesi, kes teevad igapäevaselt tööd Eesti kultuuri hoidmiseks ja edasiviimiseks. Uskuge mind, need inimesed on pühendunud ja teevad oma tööd südamega. Kuid motivatsiooni ja teotahte tagamiseks vajavad nad väärilist töötasu. Seda mõtet kinnitas ka kultuuriminister Indrek Saar, rõhutades, et kultuuritöötajate palgatõus on olnud eesmärgiks kõikidel varasematel eelarve-läbirääkimistel – viimaks suudeti see läbi viia. Kultuuritöötajate palgatõus on oodatud aastaid ning veel 2015. aastal oli nende miinimumtöötasu 731 eurot, mis mõistagi on loomeinimestele vähe. Kui aga järgmisest aastast saab töötasu viidud 1250 euronit kuus, on nelja-aastane palgatõus 519 eurot ehk 71 protsenti. Saame vaid loota sellele, et valdkonna edendajad proovivad veelgi enam jõuda Eesti publikuni, kuid pikemas perspektiivis tutvustada Eestit ka mujal maailmas.

Keskmõte:

Riigieelarve strateegia-läbirääkimistel paika pandud otsused aitavad meil edasi arendada riigile olulisi valdkondi ning viia Eesti kultuuri üle piiride. Valdkonnad, mis on aastaid oodanud märkamist, on seda lõpuks saanud.

Rahvusvahelisest tuntuusest rääkides tasub edaspidigi suurelt panustada meie tippportlastesse, kes laias maailmas tunnustust pälvinud, esindades mitte vaid ennast, vaid kogu Eesti riiki. Riigi panusele loodavad ka Eesti lootustandvad sportlased. Selleks et riigi sportlased saaksid tiitlivõistlustel olla edukad, on tähtis tagada neile ettevalmistusperioodiks head tingimused. Seetõttu otsustati järgmise nelja aasta jooksul jagada spordialaliitidele 8 miljonit eurot koondise tasemel olevate sportlaste ja võistkondade toetamiseks. Tegemist on kahtlemata olulise rahastusega. Lisatoetuse kaudu saab kindlustada, et noored talendid ei peaks suurest spordist kõrvale jääma peamiselt just seetõttu, et nende vanematel selleks vahendeid ei jätku.

Eesti filmid on kahtlemata edukad ning üha enam kogumas populaarsust nii kodumaal kui ka mujal maailmas. Paljude ekspertide hinnangul elab Eesti film head elu, pakkudes samuti laia kõnepinda välismaal. Siinkohal on heaks näiteks film „Mandariinid“, millel ei jäänud Oscar'i võitmisest just palju puudu. Kõrget lendu on pakkunud teisedki filmid.

Eesti Vabariigi 100. aastapäeva puhul valmib A. H. Tammsaare romaanil põhinev suurfilm „Tõde ja õigus“, mille eelarve on enam kui kaks miljonit eurot. Et Eesti filmide tootmine jätkuks sellisel tasemel ka tulevikus, lisab riik iga-aastaselt filmide tegemisse üks miljon eurot. Eestimaalastel peab olema võimalus ka tulevikus kaasa elada meie oma režissööride ja armastatud näitlejate tööle. Riigieelarve strateegia läbirääkimistel paika pandud otsused aitavad meil edasi arendada riigile olulisi valdkondi ning viia Eesti kultuuri üle piiride. Valdkonnad, mis on aastaid oodanud märkamist, on seda lõpuks saanud. Vabariigi 100. aastapäeva puhul peame mõtlema veelgi enam sellele, kuidas kasvatada Eesti tuntuks mitte ainult Euroopas, vaid maailmas laiemalt. Meil on tippportlasi, filmitegijaid, dirigente ja kunstnikke, kes tutvustavad Eestit laias maailmas.

Kesknädal

Aadress: 10120 Tallinn, Narva mnt 31 M1-305
Email: kesknadal@kesknadal.ee
Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja **Indrek Veiserik** indrek@kesknadal.ee 6 274 573
Toimetaja **Tiit Maksim** tiit@kesknadal.ee 6 273 465
Reporter-toimetaja **Aivar Jarne** aivar@kesknadal.ee 6 274 583

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post. Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Reformi peasekretär reklaamis end Kesknädalaga

Kanal 2 uudistemagasinis „Radar“ näidati Reformierakonna uue peasekretäri Kert Valdaru (pildil) töölauda, millel ajaleht „Kesknädal“ ja Tallinna Vangla sümboolikaga tass. Kuidas seda lahti mõtestada? Kas eelkõige kohustusena õppida Kesknädalat lugedes Keskerakonnalt majandamistarkusi? On ju teadupoolest enda ja maksumaksja raha segi ajades nii mõnigi orav varasemas ajaloos peaaegu et trellide taha sattunud. Olgu kuidas on, aga ühe uue lehelugeja oleme saanud juurde küll. Tegu on kunagise sotsiaaldemokraadiga, kes alles 2014. aastal astus Reformierakonda. Vähemavalik info Reformierakonna peasekretäri Kert Valdaru kohta näitab, et tegu on pisut vastuolulise isikuga, kel terav keel ning meel.

Delfi andmetel esineb Valdaru sotsiaalvõrgustikus Twitter koos paari hea sõbraga Kurt Walteri nime all (twitter.com/kurtwalter). Näiteks kritiseerib Walter reformierakondlastest Tartu linnapead Urmas Klaasi. „Ei mingeid uuringuid, piisab tervendavatest kristallidest ja kividest,“ torkab Walter mürgiselt.

Nüüd aga uus reaalsus. Mis on erakonnal mureks? Reformierakond saab riigilt 1,6 miljonit aastas. Raha on aga otsas. Nimelt seisab erakonna 2017. aasta aruandes omakapitali koha peal rasvane miinus, summas ligi 740 000 eurot. Kohustusi on erakonnal kokku ligi 860 000 euro ulatuses.

Punapõskne kaunis Reformierakonna esimees Kaja Kallas koos uue peasekretäri Kert Valdaruga võttis üle vaesunud erakonna, millel selline majanduspärgas. Võib ju pikalt arutleda, et kuhu siis Hanno

Pevkur oma aastase juhtimisega rahad pani. See on muidugi esialgu nende siseasi, kuidas nad audiitoriga kaubale saavad, sest aasta majandusaruande kinnitamine on tekitanud erakonna sees suuri pingeid, kuna võlad on kasvanud ajalooliselt suureks. Aga õhus on ka mitmed n-õ kahtlase sisuga küsimused. Kas pole mitte tegu Reformierakonna toiduahelaga? Raha ebaseadusliku kõrvaesunamisega? Kaja Kallas peab seega lahendama ka selle sasipuntra: kuhu ja kuidas erakonna rahad liikusid

ning kas endine parteijuht on „puhas poiss“ või mitte. Praktika on näidanud, et vanad rahade liikumise seosed võetakse ikka ja jälle üles; nagu näiteks ka VEB fondi uurimisega seotu, mida küsib Vabaerakond ka Siim Kallaselt Piritaa teel olevate suurte plakatitega.

Kaja Kallasel on veel üks mure. See rohkem küll isiklik, aga ikkagi. Kuna ta jääb edasi Brüsselisse, saab ta suurema lahkumisraha. Tuleks varem ära, väheneks sissetulek märgatavalt.

Valimised on 11 kuu pärast. Kert Valdaru huvi Kesknädala vastu näitab kahtlemata mehe arukust. Konkurentide tuleb tunda ja vajadusel ka tunnustada.

Vabaerakonna Che Guevara kuulsusetu lõpp?

Kuuba revolutsioonär Che Guevara oli kurikulus vastuoluline ajalooline isiksus, kes halasamatuna laskis kõhklematult maha ülejooksikuid. Guevarast on tema märtrisurma tõttu kujunenud vasakpoolsete ühiskondlike liikumiste ikoon.

Nüüd on välja ilmunud ka meie oma Guevara – Vabaerakonna praegune esimees Artur Talvik andis mõista, et kui teda ei valita esimeheks tagasi, võib ta koos oma toetajatega erakonnast lahkuda. Talvik ise nentis, et ühes vestluses on Andres Herkel teda tõepoolest Che Guevaraks nimetanud.

Lisaks Herkelile on Vabaerakonnal veel neli juhikandidaati, kes sellest sopaloopimisest ilmselt hoopis võivad.

Tegelik pilt on üsna kurb, sest Vabaerakonna reiting on langenud kaugele alla valimiskünnise. Sügisestel kohalikel valimistel polnud neid enam kuulla. Seepeale lubas Talvik raha ja jõudu koguda Riigikogu valimisteks.

Samas oli üllatav, kui Mart Helme väitis: „Paljuski on just meie oma meedia teeneks see, et meie konkurendid konservatiivsel tiival – IRL ja Vabaerakond – on toetuses järjest allapoole vajunud ega ületaks valimistel enam viie protsendi künnist. Vabaerakonnast pole aga tänaseks sisuliselt mõtet enam üldse rääkida.“ Ja siis äkki kutsus ta lõpetuseks Isamaa ja Res Publica Liidu ning Vabaerakonna valijaid EKRE taha koonsuma! Talvik loobus juhiks kandideerimast, ja nüüd on tee ülejooksmiseks lahti.

HIIBUSE NÄDAL

HUNT KERGITATI METSASANITARIST EESTI RAHVUSLOOMAKS!

Eelarvestrateegia 2019–2022 sai valitsuse heakskiidu

Valitsus kiitis heaks riigi eelarvestrateegia aastateks 2019–2022. Selle kulude maht ületab 47 miljardit eurot. Riigi eelarvestrateegias kajastuvad valitsuse neli suurt eesmärki: suurendada Eesti ühiskonna sidusust ja rahvaarvu, edendada Eesti jätkusuutlikku majanduskasvu, tugevdada Eesti julgeolekut.

„Tegemist on vastutustundliku, inimmesekse ja tulevikku investeeriva riigi eelarvestrateegiaga, mille vastuvõtmisega astusime suure sammu edasi, et meie ühiskond oleks sidusam, turvalisem ja targem,“ ütles peaminister Jüri Ratas.

2019. aastal valitseb maksurahu, uusi makse ei kehtestata. Eesti maksukoormus püsib lähiaastatel stabiilselt 34 protsendi lähedal SKP-st ja Eesti riigi võlakooormus väheneb 2022. aastaks 5,3 protsendini SKP-st.

Rahvaarvu suurendamine

Rahvaarvu suurendamiseks pöörab valitsus tähelepanu lastele ja peredele suunatud teenuste ja toetuste arendamisele ning toetab töö- ja pereelu ühildamist. Näiteks 1. juulist 2020. aastal hakkab kehtima 30-päevane isapuhkus ja isadel täiendav vanemahüvitis. Lisaks on vanematel võimalus lapse kolmeaastaseks saamiseni vanemahüvitise saamist kalendrikuu kaupa peatada ja taasalustada.

Valitsus soovib tagada motiveeritud õpetajate olemasolu ning noorte õpetajate juurdekasvu. Selleks eraldatakse üldhariduskooli õpetajate palgafondi järgneva nelja aasta jooksul veel täiendavalt peaaegu 40 miljonit eurot.

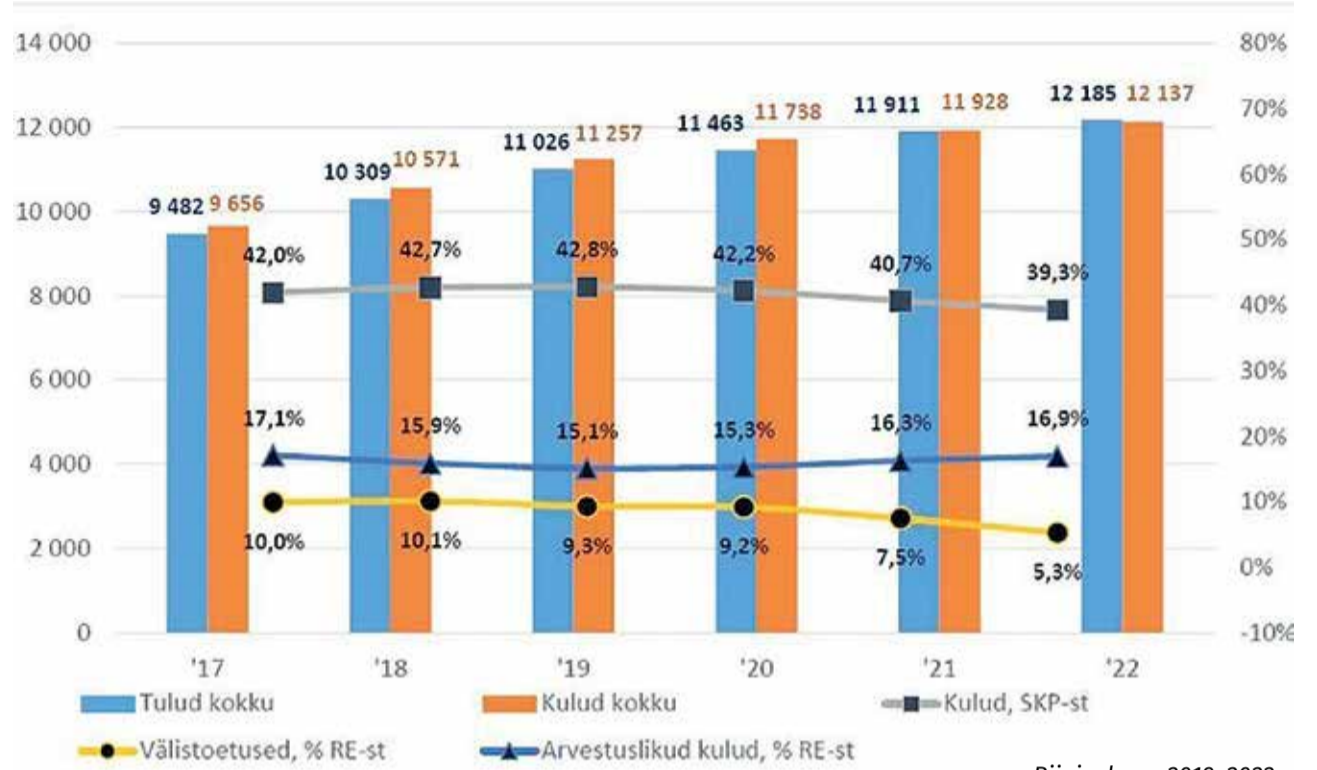
Arstiabi parema kättesaadavuse ja tervishoiusüsteemi jätkusuutlikku-

se tagamiseks laiendatakse järkjärgult haigekassa tulubaasi. Tervishoiu rahastamise killustatuse vähendamiseks viiakse riigieelarve tervisekulud üle haigekassa eelarvesse. Lisaraha annab võimaluse lühendada ravijärjekordi, parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust, ravi järjepidevust ja kvaliteeti.

Heaolu ja sidusust

Üks valitsuse prioriteet on suurendada ühiskondlikku heaolu ja sidusust. Inimeste võimalikult iseseisva toimetuleku, hooldajate tööelus osalemise ning pikaajalist hooldust vajava liikmekaupa perede toimetuleku toetamiseks plaanib valitsus muuta pikaajalise hoolduse korraldust. 2019. aastal toetab Sotsiaalministeerium 1,5 miljoni euroga innovaatilise eakate kodu rajamist. Luuakse teenuskohad keerulisema hooldusvajadusega eakatele, kes tulenevalt spetsiifilisest hooldusvajadusest on praegu pere liikmete hooldada. Loodavas kodus on maksimaalselt 50 teenuskohata. Töövõimereformi teise etapiga võetakse suund sellele, et tööandjad hindaksid töökeskkonna riske ja toetaksid töötaja tervise edendamist.

Ühiskonna sidususe suurendamiseks pakub valitsus vajalikku ja kvaliteetset keeleõpet eesti keelest erineva emakeelega inimestele. Selleks avatakse Narvas ja Tallinnas eesti

Riigieelarve 2019–2022

keele majad, mis saavad ülesande korraldada tasuta eesti keele kursusi ja välja töötada õppematerjale. Paraneb Rahvusringhäälingu venekeelse telekanali ETV+ levi, milleks valitsus on kavandanud 300 000 eurot aastas.

Kohaliku majanduse ja töökohtade loomise toetamiseks käivitatakse Ida-Viru ja Kagu-Eesti programmid, mille tegevustele otsustas valitsus aastani 2022 eraldada täiendavat rahastust vastavalt 7,2 miljonit ja 3,2 miljonit eurot.

Jätkusuutlik majanduskasv

Eesti jätkusuutlikku majanduskasvu aitab tagada teaduse rahastamise kasv. Teaduse rahastamisel püütakse saavutada baasfinantseerimise ja konkurentsipõhiste uurimistoetuste tasakaal, mis annab teadlastele suurema vabaduse valida uurimistema-

sid vastavalt ühiskonna vajadustele. Selleks eraldatakse järgmisel neljal aastal täiendavalt kokku 53,2 miljonit. Kokku suunatakse valitsussektoris teadus- ja arendustegevusse eelarveperioodil lisavahendeid 115,4 miljonit eurot.

Aastatel 2019–2022 investeerib valitsus teedesse 822,5 miljonit eurot. Jätkatakse Rail Balticu ning muu strateegilise taristu väljaehitamist. 2018. aastal alustatakse raudteetrassi tehnilise projekteerimise ja maade omandamisega. 2019. aastal algab Pärnus ning Ülemistel reisirterminali ehitus, mis on kavas lõpule viia 2020. aasta lõpuks. 2019. aastal saavad Tallinnas alguse Vanasadama ja kesklinna vahelise säästva ja integreeritud liikuvuskeskonna arendustööd. Samuti algab Narvat läbiva transiitreekonstrueerimine mahus 8,9 miljonit eurot.

Aastatel 2018–2020 investeeritakse Eesti kalandussektoris 72 miljonit eurot ning põllumajandussektori ja maaelu arengusse kokku 482 miljonit eurot. Sealhulgas saab 15 miljonit eurot investeringutoetust põllumajandusühistute piimatootuserajamise suurprojekt. Et parandada Eesti põllumajandustootjate võimet konkureerida teiste Euroopa Liidu tootjatega, tõstab valitsus üleminekutoetuse maksimaalse määrani. 2019. aastal tähendab see kokku 16,9 miljonit eurot.

Sügisel koostab valitsus riigieelarve eelnõu, mida Riigikogu menetlema asub. Siis selguvad järgmise aasta konkreetsed kulud ja tulud, sealhulgas näiteks eri valdkondade lõplik palgafond.

Aivar Jarne

Riigihalduse ministriks saab Janek Mäggi

Keskerakonna juhatus kinnitas esmaspäeval erakonna esimehe Jüri Ratase ettepanekul riigihalduse ministri kandidaadiks ettevõtja Janek Mäggi. Vastava ettepanekuga läheb peaminister kolmapäeval presidendi juurde. Mäggi, kellest sai ka erakonna liige, sõnas juhatusle, et on valmis ministriametisse asuma ning panustama valitsuses, et igas Eesti nurgas oleks võimalik elada.

„Erinevate töökohustuste tõttu olen aastate jooksul külastanud väga erinevaid Eestimaa paiku. Olen teadlik kitsaskohtadest, mis on Tallinnast väljaspool, ja soovin seniseid kogemusi kasutades anda oma osa sellesse, et neid muresid lahendada,“ tõi Valgamaa juurtega Mäggi välja. Ta kinnitas, et kandideerib ka valimistel. „Olen valmis kõvasti tööd tegema, et pälvida inimeste usaldust ja valmistada pettumus kriitikutele. Soovin mitte sõnades, vaid tegudega ministriametis paluda Eesti inimestelt

mandaati järgmistel Riigikogu valimistel,“ sõnas Mäggi.

Ettepaneku asuda riigihalduse ministriks tegi Mäggi Ratas, silmas pidades tema kogemusi erinevate organisatsioonide juhtimisel ja laialdast ühiskondlikku tegevust, mille käigus on ta panustanud Eesti kodanikuühiskonda, inimeste tervisesse, spordi edendamisse ja Eesti rahvusvahelisse mainesse. „Riigireformi elluviimine, ühtlasema regionaalarengu tagamine ja sealjuures ka avaliku sektori töökohtade loomine maakondadesse nõuab tasakaalukat ja analüütilist lähenemist ning paljude osapooltega läbirääkimist. Olen kindel, et Janek Mäggi mitmekülgset kogemust, avatud mõttemaailm ning Tartu Ülikoolis omandatud õigusharidus tulevad kasuks nii ministriametis kui ka poliitikas laiemalt,“ tõi Ratas välja.

Mäggi on kommunikatsiooniettevõtte Powerhouse asutaja. Ta on muu hulgas vähivahendite „Kingitud Elu“ üks asutajatest, Tallinna Lastehaigla Toetusfondi nõukogu esimees, Maailma Kabeföderatsiooni president ning on kirjutanud mitmeid luulekogusid. Mäggil on magistriraad õigusteaduses.

Kesknädal

Heldur Lääne: Ühistransport on vahend, mitte olemine

Kümmekond aastat Jõgevamaa ühistranspordikeskuse juhatuse liikmena töötav Heldur Lääne arvab, et Jõgevamaa eripärasid arvestades on siin tasuta ühistranspordi ideed üsna lihtne rakendada. Lääne arvates võib tasuta ühistransport reisijaid juurde tuua. Lisaks tasuta ühistranspordi käivitamisele tuleks maapiirkondades edendada ka väikebussidega juhuvedu, taksosõitu, samuti liiklemist jalgsi ja jalgratastega. Kannatajaks pooleks ei tohiks jääda ka autoga liiklejad.

Kas Jõgevamaal ja muudes maapiirkondades võivad ootused tasuta ühistranspordile olla suuremad kui linnades, sest küllap on maal rohkem majanduslikult keerulise- mas olukorras inimesi?

Varasem kogemus on tõepoolest näidanud, et Eesti on väga eripalgeline. Unifitseerimine pole veel õnnestunud. Seega leiab ka tasuta ühistranspordi idee väga eripalgelisi lahendusi. Jõgeva maakonnas oleks seda suhteliselt lihtne rakendada ja pole kaasnevaid mõjusid kommertsliinide või millegi muu näol, kuid on piirkondi, kus sellised mõjud on väga suured. Pealegi jäävad mõned suured linnad veel maakondliku võrgu sisse. Nendes kohtades tekivad tõepoolest punnseisud, ja neid lahendada on väga keeruline.

Ääremaastumine maal on loonud olukorra, kus liinivedu ei oma alati seda sisu. Demograafiline olukord on selline, et kohati on puudu ennekõike reisijaist, mitte liinidest. Usun, et kus liinivedu toimib tavapäraselt, võib tasuta transport elavdada reisijate huvi, ja sellega sõitjaid juurde tuua. Aga see ülejäänud osa – juhuslik ja kohati sotsiaalne transport – vajab teistmoodi lahendust. Seda juba otsitaksegi, aga peatselt kindlasti üha aktiivsemalt.

Kelle otsustada peaks jääma tasuta ühistranspordi küsimus, kas omavalitsuslikule või riiklikule tasandile?

Tasuta ühistransport on mõeldud üleriigiliseks, ja ega seda delegeerida ole vaja. Kindlasti peaks ulatuse väga täpselt ära määrama. Eelnevates arutlustes on ju kõik bussidesse puutuv

parajaks pudruks kokku arvatud, ja esimene asi oleks selgelt väljendada, mida kavatakse. Kaugliinid kindlasti ei puutu sisse, aga maakonna-üleised maakondlikud liinid peaksid jääma. Need on tekkinud kindlate vajaduste tulemusena ja neil on kindel reisijaskond. Avalikud kaugliinid ei peaks sinna kuuluma, sest on reaalsed kaugliinid, olgugi et riikliku toetusega. Ka jutt, et nüüd saab üle riigi tasuta sõita, on ennatlik. Ei saa, aga kohalikul tasandil igapäevaasju ajada saab küll.

Suurt hulka tekkinud infomüra peaks kõrvaldama ja ülejäänud jäägu võimalikult asjalikuks. Jutt on ju sellest, et suures enamuses on juba täna liinid doteeritavad, ja ainult puuduvast ongi jutt. Kindlasti peaks üle vaatama

Uurige oma bussikasutajaid ja tehke liinid nende vajadusele vastavaks. Ei pea ootama juhuturisti, kes aastas korra sisse astub, vaid küsitlema igapäevast sõitjat. Küsitlused näitavad selgelt kindlaid gruppe, kes eelistavad ühistransporti ja kes omi võimalusi.

kommertsliinidel toimiva. Konkurents on nii mõnegi tegija kõrvale tõrjunud ja sõiduvõimalusi ahendanud, või on see ees ootamas. Arvan, et näiteks Lõuna-Eestis ja Harjumaal peaks lahendus olema erinev. Kindlasti kaasates kohaliku võimu ja inimesi.

Ja autokasutajaid ei peaks seejuures nuhtlema. Linnas võib olla see prob-

leem, maal on aga kindel liikumisviis – maal lausa armastatakse autoga sõita. Autokasutajad maksavad kõik oma kulud ise ja pole milleski süüdi.

On teil teada arvamused ühistranspordi kohta Jõgevamaa valdades – Jõgeva, Põltsamaa ja Mustvee vallas.

Jah, eelmise aasta kevadel tegime järjekordse küsitluse, ja juba siis oli tasuta transpordi teema päevakorras. Küsimusele „Kas muudaksite oma sõiduharjumusi tasuta ühistranspordi korral?“ vastas 66% jaatavalt. Ilmselgelt ei ole jutt sõitmata jätmisest.

Lisaks veel, et kui suurte uuringute järgi on ühistransport võrdlemisi halvasti hinnatud, siis meie uuringud annavad parema pildi. Meie teeme küsitlusi enamasti ainult bussisõitjate seas. Ja see on oluline vahe. Kõrvaltvaatajal ja juhukasutajal on hoopis teine suhe teemaga. Seda kinnitab ka kaugliinidel tehtud uuring. Maakondlik liinivõrk on tema kasutaja nägu. Seal vist ka eri piirkondade erinevus ja sealsete vajaduste erinevused. Hea teema uute ühistranspordikeskuste jaoks. Uurige oma bussikasutajaid ja tehke liinid nende vajadusele vastavaks. Ei pea ootama juhuturisti, kes aastas korra sisse astub, vaid küsitlema igapäevast sõitjat. Küsitlused näitavad selgelt kindlaid gruppe, kes eelistavad ühistransporti ja kes omi võimalusi. Need inimesed peab ära tundma.

Ühistransport ongi veidi ebamugav.

on alternatiive, kuidas see valdkond rahvale võimalikult inimlikuks muuta?

Peame tagasi tulema riikliku toetuse kõrge määran. Ühelt poolt on see mõõdapääsmatu, teisalt aga pidurdab teiste transpordiliikide konkurentsi tekkimist. Miks ei võiks ka neid doteerida samal määral? Näiteks kaasagedes kassaaparaadid võimaldavad väga täpselt määratleda taksosõitu ja anda samaväärset toetust taksole maal. Esialgu ketserlik mõte, aga süvenemisel arvan, et see elavdab kohaliku turgu niivõrd, et mõnedest liinidest võiks loobuda. Ka juhuvedu väikeste bussidega tasuks kaaluda. Neid jõuaks ju siis tellida ka kohalik omavalitsus, külakogukond. Miks mitte anda kohaliku liinivõrgu korraldus üldse külaseltsidele? Las nad ise korraldavad omad sõidud ja tellivad mahud, sama riikliku toetusega. Isegi paljuräägitud sõidud maalt linna – teatrisse, loomaaeda, kohvikusse – võiks lubatud olla. Muidugi need teemad nõuaksid heaks toimimiseks juba omaosalust. Kuidagi peab ju tõestama oma liikumisvajadust, ja parim tõestus on: kuipalju ise

panustad?

Paraku arvan, et kusagile sinna poole me ükskord jõuame. Tegelikult heade kokkulepete ja sotsiaalse kontrolli toel võiks ka see külatransport tasuta olla.

Kuivõrd ühistranspordi-teema üldse mõjutab seda, kas inimesed soovivad elada ühes või teises piirkonnas?

Ei, see ei mõjuta minu arvates eriti. Inimesed elavad seal, kus neile meeldib. Ühistransport on vahend, mitte olemine.

Käibeale on läinud, et meie maakonnas kasutab ühistransporti 4% elanikest. See on väike arv ja vajab seletamist. Uuringud annavad varasemalt tulemuseks 11%, ja aastas. Nadi arv neli on päevas kasutajate arv. Tegelikult on 4% isegi hea tulemus, sest sama uuring andis Harjumaa kohta veel väiksema arvu. Meil käib väga palju inimesi jalgsi või sõidab jalgrattaga; nemadki vajaks kuidagi toetamist, aga maal elamata olla nad ei saa.

Jaan Lukas

Segane olukord Armeenias

Täna ei ole veel päris selge, millega Armeenias tekkinud segane olukord lõpeb, kuid õppetund teiste riikide jaoks on juba väga selge: kui tahetakse vältida poliitika kandumist tänavatele, siis tuleb üles ehitada korralikult toimiv liberaalne demokraatia. Poolikutest lahendustest ei piisa.

Armeeniat on kogu iseseisvuse taastamisele järgnenud aja valitsenud rahvuslik-konservatiivne Vabariiklik Partei. Alles aasta tagasi sai see parlamendivalimistel oma ajaloo parima tulemuse. 49,2% häältest kindlustas parlamendis absoluutse enamuse – 58 kohta 105-st. Paraku ei olnud need

valimised päris ausad. Veel mõne nädala eest võis Armeenia näida poliitiliselt äärmiselt stabiilse riiginä. Paistis, et miski ei suuda väärtata viimased kümme aastat presidentiks olnud Serž Sargsjani asumist peaministriks. (Sellel ametikohal oli ta ka enne presidendiks saamist.)

Ja ei suutnudki. Ta kinnitati ametisse. Kuid selle vastu korraldatud meeleavaldused ei vaibunud, vaid paisusid järjest suuremaks. Politsei üritas neid maha suruda. Kümned inimesed said vigastada, sajad vahistati. Kui meeleavaldajatega hakkasid ühinema ka sõjaväelased, astus Sargsjan tagasi. See oli riigimehelik otsus, millega hoiti ilmselt ära vastasseisu jõudmine verevalamiseni, kuid poliitiline segadus ja meeleavaldused jätkusid. Nüüd tuleb kõigil mõelda, kuidas tekkinud olukorrast väljuda.

Kaalul on riigi saatus

Armeenias ei valitse diktatuur. Rahvusvahelise demokraatiaindeksi ko-

haselt on seal hübriidrežiim, midagi demokraatliku ja autoritaarse režiimi vahepealset. Täna on kaalul see, kummale poole edaspidi kaldutakse. Bulgaaria pealinnas Sofias kogunes nädalavahetusel ALDE Partei nõukogu, mis võttis vastu ka resolutsiooni olukorra kohta Armeenias. Selles tervitati seni toimunud meeleavalduste korrapärasust ja rahumeelset iseloomu.

ALDE Partei hinnangul tuginevad need meeleavaldused Armeenia rahva soovile luua tõeliselt demokraatlik valitsemisüsteem ning valida valitsus vabade ja ausate valimistega, kus ei toimu valijate surveid ja häälte ostmist.

ALDE Partei kutsus Armeenia võime üles hoiduma jõu kasutamisest rahumeelsete meeleavaldajate vastu ning osalema sisukas dialogis selle liikumisega demokraatia toetuseks, et kindlustada poliitilise kriisi laheneda uute parlamendivalimistega, mida rahvas saab täielikult usaldada.

Eesti Keskerakond on ALDE Partei täieõiguslik liige. Peame lootma, et armeenlased võtavad seda üleskutset kuulda ja suudavad jõuda omavahel kokkuleppeni, mis viib poliitika tänavatelt ära parlamendisaali.

Kesknädal

Georg Lurichi ausamba avamine Väike-Maarjas

22. aprillil kogunes Lääne-Virumaal Väike-Maarjas keskväljakule rõõmsas ootus-ärevuses rahvahulk. Enamik kohaliku kandi rahvas, kuid ka kaugeltnurga-külalisi. Kõik nad ootasid Väike-Maarja suursündmust, mis varem välja reklaamitud. Ootasid väikese Eesti suure mehe ilmumist skulptuurina.

Võimsate tegudega võimas mees seisis juba siledal kivi pinnal tervitusvalmilt, kuid jäi esialgu veel avalikkusele varjatuks, olles kaetud sinise kangaga. Kõik pidi käima piduliku tseremoonia vaimus. Sel päeval möödus 142 aastat Georg Lurichi sünnist.

Pärast Tarmo Tiisleri avasõnu tõi Virumaa Poistekoor kuuldavale Eesti hümmu, mille kuulamiseks ja kaasalulmiseks rahvahulk püsti seisis. Inimesi oli igast vanusegrupist, paljudel olid käes väikesed sinimustvalged lipukesed ning mitmedki püsisid vihmapiiskade eest kaitsva vihmavarju all.

Pärast ülevat rahvushümmu vaikusid noored ärksad hääled ja sõnajärje võttis üle kultuuriminister Indrek Saar, kes tsiteeris kunagi ammu ajalehtedes ilmunud ütlosti päevakangelaselt endalt. Ministri sõnadest jäid kõlama mõjusad mõtted, et Lurich on jõudnud tagasi koju ja et avatav monument on mälestusmärk unistusele. Veel rõhutas minister meie rahvuskangelase iseloomulikkumadust pidada end kus tahes kõik-

jal esinedes eestlaseks – hetkekski ei unustanud Lurich rahvusvahelisel areenil võidutsedes oma juuri. Kultuuriministri esitatud tsitaatide ja mõttekäikude järel puhus puhkpilliorkester isamaalise looga külalistele rohkem särtsu hinge. Örn hootine vihmashabin ei häirinud kedagi, sest kõikide süda tuksus suurmehe skulptuuri avamise ootuses.

Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla tänas kohaletulnuid ja avaldas rõõmu, et televisiooni vahendusel liigub elav pilt üritusest üle kogu Eesti. Ta rõhutas Lurichi tähtsat sõnumit maailmale – “Eestlane – Eestlane!”. Ta kutsus Väike-Maarjast läbisõitvaid eestlasi monumendi juures seisatama, uskuma oma sihtidesse ja õnnelikult kohale jõudma.

Siis anti jällegi järg üle muusikalisele poolele – Virumaa Poistekoor esitas uue isamaalise laulu.

Vahepeal luges näitleja Üllar Saaremäe mikrofoni Georg Lurichi elust ja tegemistest mälestuskilde, mis töid ehedalt välja harituse ja mitmekülguse. Maailma tugevamaid maadlejaid

Foto: Scanpix

seljatanud Maarjamaa atleet oli lisaks jõunumbritele tuntud ka kui andekas kõne- ja kirjamees, tark maletaja, kümne keele oskaja, jooksja, jalgrattur ja üldiselt intelligentne, laia silmarin-giga kodanik.

Lõpuks oli ta nüüd jõudnud võimsa skulptuuri kehastuses tagasi kodu-

maile – sellesama keskväljaku ees seisnud kunagi tema isatalu.

Ausambalt eemaldasid pasunahelide saatel sinise kanga olümpiavõitjad Jaan Talts ja Jaak Uudmäe. Kõigi silme ette ilmus suurel, maakera sümboliseerival pallil raudse mehe kõrge keha, millel kõik lihased välja joonis-

tunud, käed võitlusvalmis asendis ja pilk keskendunud. Mees, kes oli läinud väikesest Eestimaa piirkonnast maailma vallutama ja naasnud nüüd oma kodumaa inimeste keskele, neid motiveerima ja julgustama, hoidma neis usku Eestises.

Andre Tamm

Jevgeni Ossinovski ja härrassotsid

Meie president räägib teistele riigijuhtidele alatasa, et Eesti oli viiskümmend aastat okupeeritud ja meie rahvuslipp sai lehvida üksnes vabas maailmas. Selline kannatustega eputamine on küsitav agenda, kuivõrd seda jätab ta ju alati mainimata, et okupatsioonile eelnes kakskümmend aastat iseseisvust.

Aarne Ruben
kirjanik

Iseseisev Eesti oli edukas riik. Teiste hulgas löid seda riiki ka sotsiaaldemokraadid August Rei, Mihkel Martna, Alma Ostra, Karl Ast-Rumor, Friedebert Tuglas, Aleksander Oinas jt. Asutava Kogu valimiste ajal võttis nimetuse “härrassotsid” kasutusele Viktor Kingissepp. Kummalisel kombel aga oli härrassots hoopis Kingissepp ise, kuivõrd sotside liidritel isad olid kõik talupojad, kõik nad ka ise tundsid hästi talutööd. Kingissepa vanemad olid aga antvärgid, nii et tema kuulus kõrgema seisuse hulka.

Sotsid olid kokku laulatatud vabrikutöölised ja nende ajaleht „Sotsiaaldemokraat” andis pidevalt teada, kui Alma Ostra taas mõnes vabrikus käis. Ostra hoidis kätt tööliste elu pulsil niivõrd, et temast rohkem käis suurtes vabrikutes vaid nelikümmend aastat hiljem teine naispoliitik, Angela Merkel. Kolmekümnendatel aastatel jätkas Asutava Kogu sotside poliitikat Leopold Johanson, kelle sõnavõtt Riigikogus 1923. aastal tõestab, et vaeseid nägi ta iga päev: “Vigastatud vabadussõdalased jätkavad ikka oma poole-

li jäänud haridusteed. Valguseks ilma kuplita köögilambid, mille all noored inimesed ikka visalt edasi püüavad. Paneb imestama nende tublidus: ühed õhtukursustel, teised muusikakoolis, kolmandad õppetöökodades.”

Sotsid osalesid aeg-ajalt ka valitsustes, olles kindel tagatis, et põllumajanduslaenu protsent ei ületanud viit. See tegi Eestist agraarmaa, kus kõigil, kes viitsid labidat liigutada, oli ka tööd. Kes jõude oli, ei tahtnud ka töötada. Praegu me enam agraarmaana välja ei veaks, aga me ei suudaks rahvusvahelisel tasandil konkureerida ka siis, kui meil ikka veel oleks Nõukogude tüüpi suurtööstus.

Aeg on muutunud, ja sotsid enam tööliste juures ei käi. Jevgeni Ossinovski (pildil) juhtimisel on nad ühes Keskerakonna ja IRL-iga valitsuses, kuid rahva hulgast kostab siiski rahulolematuid hääli nende poliitika suhtes. Asi on kütuse- ja alkoholiaktsiiside tõstmises. Kütuseaktsiisi tõus tõstab kõiki hindu, kuid ühiskond on valmis hinnatõusuga muganduma. Lõpuks on ju korruptsioon valitsuse tasandil null: keegi ei varasta ja maksudest saadav raha läheb ühiskonna nõrgemate heaks.

Foto: Facebook

Natuke teine asi on alkoholiaktsiisi tõus. Selle vastu protesteerivad passiivsed õllejojad, kes tahaksid kord ka mõne hea lonksu rüübata, kuid tõusnud hinnad hammustavad nende muud magusaid elu: neil tekib probleem näiteks eluase-melaenu maksimisel. Pangem tähele passiivsete mugavlejate ja Ossinovski vastasseisu: Ossinovski on saanud Läänes hea hariduse filosoofia

alal, valdab täiuslikult nii eesti kui ka vene keelt, kuid tema kriitikud vaatavad ühe silmaga telekat ja teisega oma väikest õllepurki. Ossinovski on Lurichi järelkäija, selgitades, et suuri asju tehakse kaine peaga. Minister annab ise eeskujuga, kuhu kaine pea ja tublidusega välja jõutakse, kuid nagu ütles juba Bill Gates: inimene taotleb siin elus suurt, elu aga tasub talle kätte piskasjades. Ossinovski ja joodikute vahel on põhimõtteline vastasseis.

Siin tekib ka teatud seltskond, kes on väitmas, et Eesti on oma maksuraha viimas Läti. Nii see ongi: Läti saab endale just Eesti alkoholiaktsiisi hinna. Teiselt poolt aga tuleb rahva tervise parandamine: alkohol on raskesti kättesaadav luksuskaupe. Riik ise õpetab, et alkohol ei ole igapäevane tarbese. Sotside valitsuses olles on toimunud osaline alkoholiaktsiisist saadavate summade Läti minek kui ka rahva ravimine. Ja lõpuks ei saa unustada ka asjaolu, et lätlasedki käivad Eestis kaubareisidel.

Meil on kõik sotsid härrassotsid. Meil ei ole töö-liskeskonnast kedagi, kuivõrd Nõukogude aeg koolitas hulgaliselt teenistujaid ja spetsialiste. Kui tahtsid siis keegi olla ja parteisse mitte astuda, siis hakkasid sa kindlasti kusagil vabrikus või majandis spetsialistiks.

Georg Lurich määratles end sotsiks nagu paljud teisedki suurvaimud tol ajal. Samaaegselt kõnles ta katkematult ka karskusest. Nii üks kui ka teine tema ideaal teostub just praegu Ossinovski poliitikas. Sotsidel on ainus võimalus olla just sellesamas valitsuses, kus nad on, koos Keskerakonna ja Jüri Ratasega. Reformierakonna puudliks hakkamine oleks nende poliitiline surm.

Rahvarinde 30 aastat – mai 1988

Mai 1988 oli viimane kuu, mil kompartei "nautis" oma täielikku ülemvõimu. Samas algas periood, kus Rahvarinne valmistus seda muutma. Värskeid RR tugigruppe tekkis nagu seeni pärast vihma.

(vt ka „Rahvarinne 30-aastane“, Kn 11. aprill)

Tegude pooltest oli maikuu vaene, sest maal algasid kevadtööd ja linnainimesed kulutasid kogu oma aja aias ja põllulappidel. Toiduaineid, ega ka muud kaupa, kauplustest (eriti tutvusteta) enam saada ei olnud ja sügiseks tekkis lootus vähemalt omakasvatatud aiasaadustele. Pere-eelarvete tasakaalustamise vajadus tekitas "uue rahvusspordi" – seemnetaimede kasvatamise. Koos kartuli mahapaneku ja muude kevadkülvidega oli maikuu selleks ainuke võimalus.

Nagu eelmisel korral, alustan kronoloogiast:

30. aprill – eetrisse läheb „Mõtlemise veel" erisaade ja avaldakse teadaanne ajalehes „Edasi". Rahvarinne on EKP KK-s aktsepteeritud. EKP juhitud hirmust, et vältida 1. mai riikliku demonstratsiooni kujunemist avalikuks konfrontatsiooniks kompartei ja rahva vahel. Indrek Toome suu läbi antakse teada, et Rahvarinne on saanud poliitilise tunnustuse (ametlik registreerimine saab teoks alles aasta hiljem).

1. mai – kogu Eestis on maidemonstratsioonidel näha arvukalt Rahvarinnet toetavaid plakateid. Esimest korda on avalikus ruumis kooskõlastamata loosungid. Sini-must-valge värvikombinatsiooniga vanikuid korjatakse enne tribüünideni jõudmist siiski KGB poolt jõuga ära.

5. mai – ajalehes "Pärnu Postimees" ilmub üleskutse moodustada "Internatsionaalse ühtsuse ja Nõukogude rahvaste kaitse keskus". See on signaal, et Rahvarinnet on KGB-s „tähele pandud" ja selle rahvuslike õiguste

eest võitlemise siht „ära tuntud". Üleskutse eesmärgiks on peatada või neutraliseerida „natsionalistlik" Rahvarinne.

13. mai – Edgar Savisaare programmi- ja ajakirjanduslik artikkel „Revolutsioon altpoolt" (ajalehes "Noorte Hääli") peegeldab Rahvarinde uut olukorda – kasvanud jõutunnet; seda, et eluõiguse saanud liikumisel puudub otsene vajadus poliitiliseks liturgiaks. Formuleeritakse Rahvarinde esialgsed programmilised eeskavad, millena nähakse loominguliste liitude ühispleenumi otsuste ja IME elluviimist.

14. mai – moodustatakse Rahvarinde Ajutine Algatuskeskus. Loomeliidud eesotsas Kultuurinõukoguga ja Eesti Muinsuskaitse Selts teatavad valmisolekust koostööks.

21. mai – Leedu pealinnas Vilniuses kogunevad loominguliste liitude ettevõtmisel Gediminase väljakule tuhanded inimesed, et mälestada stalinliku terrori ohvreid. Miting lõpeb kokkupõrkega "natsionalistikult meeletatud gruppide" ja miilitsa vahel.

24. ja 25. mai – Leedu pealinnas toimuvad loengud ja kohtumised, mida Leedu ajaloolased (Erich Senn) hindavad pöördelise mõjuga sündmusteks Leedu arengutes 1988. aasta suvel. Vilniuses esinevad Rahvarinde Algatuskeskuse "emissarid" akadeemik Mihhail Bronstein ja Ivar Raig, kes tutvustavad Leedu Teaduste Akadeemias Eesti arenguid, keskendudes IME majanduskavadele ja Rahvarinde ideedele. Leedu press on sealse haritlaskonna seni suutnud hoida täielikus teadmatuses Eestis vallandunud jõulisest pealetungist parteikontrolile.

25. mai – Karl Vaino kinnitab Moskvas Mihhail Gorbatšovile, et uutmine Eestis areneb EKP kindlal juhtimisel ja kontrolli all ning et siseprobleeme parteis pole.

26. mai – Moskvas ollakse juba mures selle suhtes, et Eestis on dissidentide asemel sündimas hoopis tõsisem oht keskvoimule. NLKP Keskkomitee Poliitbüroo liige Nikolai Sljankov külastab Tallinna ja kinnitab hiljem Moskvas oma kolleegidele, et ei näe Eestis mingeid erilisi poliitilise kriisi märke.

30. ja 31. mai – selgub, et Karl Vaino on otsustanud kompartei reaaliikmete tahet mitte arvestada ja toetada "Kremlis püstrikke", keda meie tunne me kui "19. augusti 1991. a. putšiste". 270 kandidaadist, kes esitatakse rajoonidest ja linnadest EKP delegatsiooni Moskvasse NLKP XIX konverentsile, ei satu EKP KK-s tehtud lõppvalikus Eesti esindusse mitte kedagi! Rahvarinde algatusgruppide eestvedamisel toimuvad kogu Eestis

protestikoosolekud.

(Kronoloogia koostas Rein Ruutsoo.)

Kompartei jookseb laiali

Kompartei hakkas lõhenema ja laiali jooksema. Mais 1988 oli EKP-s ca 110 000 liiget. Võrdluseks: praegu on Eesti kõigis parteides kokku üle 56 800 erakondlaste.

Anekdoodi järgi jagunesid komparteilased "punasteks" ja "mustadeks": "Punased kommunistid liikusid punase Kopli trammiga ja jõid punanurgas punast veini. Mustad kommunistid liikusid mustade "Volgadega" ja sõid Musta mere ääres musta kalamarja. Need viimased elasid oma maailmas ja isegi õigusrikkumiste korral karistati neid parteiliselt - kandega arvestuskaardile. Selleks, et mingi suure jama eest karistada parteilast, visati ta eelnevalt komparteilast välja, ja siis mõisteti kohut tema kui lihtinimese üle.

Kompartei laialijooksmine oli teemaks mõned nädalad tagasi, kui

meedias arutati Eiki Nestori komparteilaste lahkumise üle. Ka sellise juhtumi kohta tekkis 30 aastat tagasi anekdoot sellest, kui parteibossid algatasid uute liikmete värbamiskampaania: „Need, kes töid parteisse uue inimese, said liikmemaksust priiks. Neil, kel õnnes tuua 3 uut liiget, said ise parteist vabaks. 10 uue liikme toojatele lubati väljastada paber, mis tõendab fakti, et antud seltsimees pole mitte kunagi komparteilaste kuulunud."

Tõsiselt lõpetades peab meenutama fakti, et Eesti oli üks väheseid Ida-Euroopa riike, kus komparteilaste keelatud ära. Tulemuseks lõpetas kompartei olemasolu iseeneslikult. Vene- ja interliikumismeelse NLKP rakuke muutus pilkkade liitumiste tulemusel Eestimaa Ühendatud Vasakpartei, kel täna on 1816 liiget.

Venemaal ja teistes endistes kommunistlikes riikides kompartei keelustati. Keelatud vili on aga magus ja kadu- nuke tõusis tuhande.

Olav Anton

Simson kehtestas bussiliinidele piirhinnad

Majandus- ja taristuminister Kadri Simson (pildil) allkirjastas esmaspäeval piletihinnamääruse, mis asendab seniseid maavanemate korraldusi, millega sätestati maakondliku bussitranspordi piletihinnad. Ministri määrus paneb paika vahemiku, mille raames võib Maanteeamet maakondades bussiliinidel hinna kehtestada. Vahemik ulatub nullist senise kõrgeima maakondades kehtinud piletihinnani. Paika pandud hinnavahe- mik ei too kaasa hinnatõusu.

Nimelt on sätestatud, et kuna riigieelarves on ette nähtud vahendid piletitulu täies mahus kompenseerimiseks, siis ei tohi Maanteeameti kehtestatav sõidukilomeetri hind ja piletihind olla kõrgem kui seni konkreetsetes maakonnas kehtinud sõidukilomeetri hind ja piletihind. „Oleme ette näinud

kõikidele kohalikele ühistranspordikeskustele rahalisi vahendeid mahus, mis katab ära möödunud aasta dotatsiooni ja piletitulu kogusumma. Seega on keskustel olemas vahendid tasuta sõidu rakendamiseks," rääkis Simson.

Kõrgeim võimalik piletihind näitab

sed, et keskustel on võimalus jätkata ka senise süsteemiga ehk küsida sõidu eest endiselt piletit. Niisugune otsus sündis koostöös Maanteeameti ja ühistranspordikeskustega, kellega suheldes jäi kõlama, et leidub keskusi, kes soovivad jätkata praeguse süsteemiga. Neile soovitakse pakkuda valikuvõimalust ja langetada otsuseid lähtuvalt enda piirkonna vajadustest.

Riigikogu Kesksuunistuse aseesimehe Erki Savisaare sõnul tegi minister Simson konstruktiivse otsuse, andes otsustusõiguse ühistranspordikeskustele.

„Määrusega läheb otsustusõigus omavalitsusjuhtide kätte, kes otsustavad, kas juulist jätkatakse kehtiva piletisüsteemiga või minnakse üle nullpiletihinnale. Siiski loodan siiralt, et ühistranspordikeskused annavad

inimestele võimaluse kasutada maakonnasisest tasuta ühistransporti," ütles Savisaar.

Riigikogu liige ja Haapsalu volikogu esimees Jaanus Karilaid ütles, et Läänemaa on tasuta maakondlikuks ühistranspordiks valmis. Karilaid

sõnul tunnustab ta Simsoni määrust, mis võimaldab tasuta ühistranspordi ja soodustab inimeste liikumist. „See on läänlastele suur võit," ütles Karilaid. „Maapiirkondades on paljudel inimestel madal sissetulek ning tuntav osa teenistusest kulub tööesõitmisel." Karilaid pidas oluliseks, et lisaks tasuta sõidu rakendamiseks mõeldud vahenditele eraldab riik kohalikele keskustele raha ka liinide tihendamiseks, ja see raha on ette nähtud kõigile, sõltumata sellest, kas piirkond rakendab tasuta sõitu või mitte.

2017. aastal eraldati maakondlike bussiliinide käigus hoidmiseks ligi 36,4 miljonit eurot ning 2018. aastal on eraldatud 1. juulist liinidel tasuta sõidu tagamiseks 42,1 miljonit eurot.

Kesknädal

Lõõtsapealinnas Põlvas toodi poliitikaellu värskendavaid noote

Mööda sõites lõõtsapealinna sümboliseerivast akordionimängija kujust Põlvas, meenus refrään laulust „Pillimehe leib“: „Jah, nii see saatus näib kui laul, ei hinda olla saa me aul.“ Vajaduses hoida ja väärtustada oma au on pillimeheametil sarnasust ka poliitiku omaga. Põhimõttekindlust ja eetilist käitumist, aga ka piisavat energiakogust ja inspireerimisoskust läheb vaja mõlemal.

Nii ühel kui ka teisel tuleb arvestada rahva soovide ja huvidega. Nende teada saamiseks poliitika valdkonnas toimus möödunud reedel Põlva kultuuri- ja huvikeskuses mõttevahetus Keskerakonna korraldatud 101 rahvakohtumise raames.

Kunagi Tallinnas ETKVL-i peavalitsuses töötanud ja praegu Põlvas elav Uuno Kütt tuli kaasa mõtlema sotsiaalpoliitika laudkonda. „Mind huvitab, kas eakatest inimestest hakatakse rohkem hoolima. Praegu on näiteks pikkade järjekordade tõttu väga raske õigeaegselt arsti juurde pääseda. Tavaliselt tuleb oodata paar kuud, silmaoperatsiooni aga koguni paar aastat,“ lausus soliidses vanuses mees.

Haridustegelase Riigikogu liige Märt Sults ajas enne kohtumise algust juttu Põlva koolidirektori Koit Noogiga. „Rääksime sellest, et riigieksamid tuleb ära kaotada. Nii hoitaks kokku palju raha, mis praegu on kasutuses „Innoves“ (üld- ja kutsehariduse valdkonda edendav sihtasutus). Raha saaksid siis koolid,“ avaldas Sults arvamust Kesknädalale. Kas haridustase sellisel juhul ei kannataks? „Mitte mingil juhul! Riigieksamid tõstavad hariduse latti pigem allapoole kui ülespoole. Pealegi on kõrgkoolides ju sisseastumiseksamid,“ ütles ta.

Teenused lähemale

Maaeluminister Tarmo Tamme eest-

vedamisel nõu pidanud maaelu-teenalises laudkonnas tõstatati probleeme erinevatest valdkondadest. Kasvatustlikult väga oluliseks peeti noorte kaasamist põllutöödele, mis seaduse tõttu praegu raskendatud. Teravad arutelud toimusid tselluloositehase rajamise ja Eesti metsa tuleviku ümber. Mõlemas valdkonnas peeti vajalikuks põhjalikke uuringuid. Kõlas mõte, et Eestis on olemas katsepõlde, millele rajada metsa.

„Mõtted olid üsnagi erinevad. Ühiselt leidsime, et väga oluline on erineva valdkonna teenuste püsijäämine maapiirkondades. Vaja oleks otsustada, kui kättesaadavad peaksid olema inimestele teenused (näiteks arstiabi, kool jne). On vaja, et riik suudaks olukorra kaardistada ja seada selles osas eesmärgid,“ rääkis regionaalpoliitika-laudkonna juht, Põlva vallavanem Georg Pelisaar. Kõneldes töökohatade loomisest, juhtis ta tähelepanu, et Põlvamaal on see protsess märksa kulukam kui näiteks Harjumaal. „Kui hakata midagi tegema, on tarvis laenu. Laenu saamine on meie regioonis aga küsitav, sest mistahes kinnisvara on nii odav. Riik peaks looma süsteemi, milles tagaks teatud laenuprojektides omaosaluse või laenu tagastamise,“ ütles Pelisaar.

Üllatuskülaline Ratas

Põlva rahvakohtumistele üllatuskülalisenä saabunud peaminister Jüri

Ratas pöördus koosolijate poole sõnadega: „Praegu ei saa öelda ühegi idee kohta, et see mõte pole oluline, seda pole siia lauale vaja. Dogmades ei saa kinni olla, sest elu muutub nii kiiresti. Eestimaa väärtus on just selles, et uued ideed ja mõtted pannakse lauale ja arutatakse läbi. Kui Keskerakond saab sügiseks valmis oma valimisplatvormi, on mõnigi mõte välja koorunud siit, Põlvast,“ ütles Ratas.

„Tore, kui inimesed saavad avaldada oma arvamust ja välja käia oma ideid. Neid ideid on ju vaja meie endi pärast. Loodetavasti hakkab Keskerakond neid mõtteid ka tulevikus ellu viima,“ arvas Põlva päevakeskuse juhataja Anne Nook.

Roheline Põlva viis mõtted ka värskusele. Siin toimunud üks Eesti 101 rahvakohtumisest tõi uut värskust poliitikaellu.

Jaan Lukas

Elva rahvakohtumise ettepanekud

24. aprillil toimus Elvas Keskerakonna korraldatud üritus sarjast „101 rahvakohtumist“. Enam kui 60 inimese osavõtul arutleti regionaalpoliitika, õiguspoliitika, majanduspoliitika, sotsiaalpoliitika, keskkonnapolitiika, põllumajanduspoliitika ning kultuuri- ja hariduspoliitika üle.

Regionaalpoliitika

Haldusreform nii, et üks maakond võrduks ühe vallaga. Külade ja kogukondade õigused. Garanteerida ettevõtluse laenu kohapeal. Põllumajanduse väiketootjatele suuremad toetused. Energiale toetavad hinnad vastavalt kaugusele keskusest. „Noored maale“ elusemeprogramm. Toetada väikese ja keskmise suurusega tootjaid. Kruusateed tolmuvabaks. Maavarade kaevandamine riigi kätte. Luua maapiirkondadele maksuerisused. Haigekassa Põlvasse, PRIA Tartusse, EAS Valka. Maapoodidele käibemaksusoodustused.

Õiguspoliitika

Tõsta kohtunike ja prokuröride kvaliteeti, et nad vastutaksid oma töö eest. Vaesematele

inimestele õigusabi. Kohtueelse menetluse maksimaalseks pikkuseks 60 päeva. Riigi äriühingute vastutus on liiga hägune. Tuleb piirata inkassofirmade omavoli. Liikluustrahvid õiglasemaks. Presidendi otsevalimine. Õiguskantslerile vabamad käed. Kohtunikud ei tohiks ühel toolil istuda terve elu. Kohtunike pädevuse kontroll.

Majanduspoliitika

Majanduse arendamiseks kasutada kodanike pangahoiuseid, mis oleksid garanteeritud riigi võlakirjadega. Piirata kulutusi kaitsevæele ning suunata summad maaelu arendamiseks. Teha inventuur riigiametitele.

Sotsiaalpoliitika

Toetada iga lapse sündi 1000 euroga. Esimese lapse toetus 300 eurot ja igale järgnevale 100 eurot. Toetust saavad need, kelle sissetulek pereliikme kohta alla 700 euro. Tasuta koolilõuna samasse rühma kuuluvatele lastele. Kaotada käibemaks lastekaupadelt. Miinimumpension 400 eurot. Töötu abiraha 300 eurot. Solidaarne lastetusmaks.

Keskkonnapolitiika

Elva uuslamute juures ei säilitata metsa. Jätta parkmetsad kaitse alla. Linnamüra kasv, suurend veosed läbi linna. RMK-l puudub metsakaitse. Uurida Rail Balticu mõju inimestele ja läänepoolsele elustikule. Tselluloositehasele tellida sõltumatu uuring välismaalt. Põlevkiviõli keskkonnamaksud siduda naftahinnaga.

Põllumajandus

Mesilaste suremuse vähendamiseks keelata mürkidega pritsimised. Elva riigiametnikest ei tule keegi maale tööle. Muuta kohalikud farmid rohkem innovaatiliseks. Põllumajan-

dustehnika intressid on kõrged. Parandada infrastruktuuri maal. Maakoolid jätta alles. Väike- ja noortalunikele toetused. Jätta alles maakonnaturud ja leevendada nõudeid väike- talunikele.

Kultuuri- ja hariduspoliitika

Koolid asuvad väikeste laste jaoks liiga kaugel. Elvas puudub hotell. Linnastaadionil puudub aed. Laululava vajab laiendamist. Elva järve ümber puudub teerada. Linnas pole jalgrattateid. Vaja on siseujulat. Koolis on vähe ringe lastele. Kohvikuid on vähe. Vähe tähelepanu pööratakse noorte kultuurilisele haridusele.

Gröönimaa poliitiline maastik

ERAKONNA
NÄDALA
JUUBILARID

70

NADEŽDA LEPIK
JEVGENIA HÄRKÖNEN
MAIE NETSUR

75

LINDA MERIMAA
EVI MILLER

80

MAI-LIIS INDOV
ARTUR-ROOMET VENE
LEMBIT MÄGI
MALL SARAPUU
AINO KÕIV
NEEME LAIDMAA

85

ELNI KÜNNAPU
HANNA ZAUTINA
SILVI MEERITS
MAI-EDIT MARDISTE

Andres Laiapea
välispoliitikavaatleja

Gröönimaa kuulub Taani Kuningriigi koosseisu, kuid omab ulatuslikku autonoomiat. Eelmisel nädalal toimusid seal parlamendivalimised.

Gröönimaa on küll suurim saar meie planeedil, aga kaetud valdavalt jääkattega ja asustatud vaid rannikul. Raske kliimaatilised tingimused on vajutanud tugeva pitseri ka sealsele poliitilisele maastikule. Kuna karmides oludes ellujäämine ja hakkamasamine nõuab elanikelt äärmiselt tihead koostööd, domineerivad saarel erakonnad, mis rõhutavad kogukonna tähtsust.

Traditsiooniline võimupartei on sotsiaaldemokraatlik *Siumut* (Edasi). Selle ridadest on tulnud viis Gröönimaa kuuest peaministrist, nende hulgas 2014. aastal ametisse astunud Kim Kielsen.

1966. aastal sündinud Kielsen oli enne poliitikasse sukeldumist meremees ja politseinik. Parlamenti valiti ta esimest korda 2005. aastal ja enne peaministriks saamist jõudis ta olla vahepeal paar aastat elamumajanduse, looduse ja keskkonna minister.

Uued erakonnad, vanad poliitikud

Siumut kogus valimistel taas enim hääli, kuid sai nüüd protsentuaalselt ühe oma ajaloo halvimatest tulemustest. Seda toetas 27,2% valijatest. Erakond sai 31-kohalises parlamendis üheksa kohta. Pääsesid sinna aga kõik seitse valimistel osalenud erakonda. Neist kaks on uued, kuid loodud vana poliitikute poolt.

Tormilised arengud algasid Gröönimaa poliitikaalus juba 2009. aasta valimistega, kui kolmkümmend aastat valitsenud *Siumut* võimult tõugati. Sellega sai hakkama *Inuit Ataqatigiit* (Inuitide Kogukond), mis on samuti pärit vasakult. 2002. aastast valitsust juhtinud Hans Enoksen lahkus selle peale ka erakonna esimehe kohalt.

2013. aasta kevadel saavutas *Siumut* taas ülekaaluka võidu ja peaministriks tõusis Aleqa Hammond. Enoksen oli tema võetud suunaga aga nii rahulolematu, et asutas 2014. aasta alguses uue tsentristliku erakonna *Partii Naleraq* (Maamärgi Partei).

Hammond jäi 2014. aasta sügisel vahele avalike vahendite väärkasutamise ja astus ametist tagasi. Tema koha võttis üle Kielsen. Toimusid ennetähtaegsed valimised, mille järel *Siumut* moodustas koalitsiooni parementsentristlike erakondadega *Atassut* (Solidarsus) ja *Demokraatit* (Demokraadid).

A	Atassut	1730	5,9%
D	Demokraatit	5712	19,5%
IA	Inuit Ataqatigiit	7478	25,5%
NQ	Nunatta Qitornai	1002	3,4%
PN	Partii Naleraq	3931	13,4%
S	Siumut	7957	27,2%
SA	Suleqatigiissisut	1193	4,1%

2015. aasta suvel toimusid Taani parlamendivalimised. Gröönimaad esindab Taani parlamendis kaks saadikut. Ühe koha sai seal *Inuit Ataqatigiit*, teise *Siumut*. Viimati nimetatud erakonna esindajana läks Taani parlamenti Hammond. 2016. aastal jäi ta aga taas vahele avalike vahendite väärkasutamise (kasutas ametialast krediitkaarti oma eraostudeks) ja visati erakonnast välja. 2017. aasta sügisel asutas uue erakonna *Nunatta Qitornai* (Meie Maast Põlvnejad) endine ettevõtlane, töötaja, kaubanduse ja välisasjade minister Vittus Qujaukitsoq, kes oli jäänud sama aasta suvel Kielsenile alla erakonna *Siumut* sisemises võimuvõitluses. Tema parteiga ühines ka Hammond. Tänavu märtsis sündis erakonnast

Demokraatit eraldumise teel paremliberaalne *Suleqatigiissisut* (Koostööpartei). Samal ajal saatis ennast laiali 2013. aasta alguses toona valitsenud *Inuit Ataqatigiit* eraldunud *Partii Inuit* (Rahvapartei), mille liikmed läksid *Partii Naleraq* ridadesse.

Lahutavad sügavad erimeelsused

Kogu see sagimine on seotud poliitikutega sügavate erimeelsustega Gröönimaa edasise arengusuuna ja -teede osas. Parempoolsed pooldavad traditsiooniliselt liitu Taaniga, vasakpoolsed iseseisvumist, kuid arvamused lähivad täiesti lahku selles, kuidas ja kui kaugele ühes või teises suunas minna tuleks.

Siumut sündis poliitilise liikumise juba enne piiratud autonoomia saamist ja selle esimene juht Jonathan Motzfeldt oli ühtlasi Gröönimaa esimene peaminister (ametis aastatel 1979–1991 ja 1997–2002). Erakond pooldab järkjärgulist liikumist üha suurema iseseisvuse poole.

Aastakümneid oli sotside peamiseks

Hammond, kes pooldab iseseisvuse kiiret väljakuulutamist, ning erakonda toetas 42,8% valijatest. Hammond kogus isiklikult rohkem hääli kui ükski teine kandidaat Gröönimaa ajaloos.

Varasem rekord pärines alles eelmisest valimistest 2009. aastal, kui selle tegi toona peaministriks saanud Kuupik Kleist. Neli aastat hiljem jäi tema erakond aga valimistel *Siumut*'ile taas alla. Põhiküsimus oli siis selles, kas lubada Gröönimaa kaevandustesse tööle võõrtöötajad, eelkõige hiinlasi. *Inuit Ataqatigiit* pidas seda vajalikuks, et ehitada üles konkurentsivõimeline majandus, mis on tegeliku iseseisvuse eelduseks.

Partii Inuit loodi teisitimõtlejate poolt, kes olid vastava seaduse vastu ja kuulsid hiljem Hammondi koalitsiooni. *Partii Naleraq* pooldab samuti iseseisvumist. *Nunatta Qitornai* tahab kuulutada selle nüüd välja kõige kiiremini (aastal 2021, kui möödub 300 aastat Taani-Norra kolonisatsiooni algusest). *Siumut* soovib liikuda iseseisvuse suunas palju ettevaatlikumalt. *Suleqatigiissisut* pooldab hoopis tihedamat liitu Taaniga.

Demograafia väeramatu jõud

Valimistulemusi vaadates ilmneb, et Gröönimaa kiire või järkjärgulise iseseisvumise toetajad said nüüd kokku 69,6% häältest. See tundub esmapilgul jabur. Saarel elab vaid ligi 58 tuhat inimest, selle majandus on väga ühekülgne ja tugevalt seotud Taaniga. Ka avalik sektor sõltub täielikult Taani rahalisest toetusest. Milleks neile iseseisvus?

Asi muutub ehk selgemaks, kui meenutada, et Euroopa päritolu inimesed moodustavad Gröönimaa elanikest vaid 10–15%. Ülejäänud on inuitid, keda seob meie kontinendiga ajalooliselt üksnes Taani ülemvõim. Täiesti loomulik, et nende eneseteadvuse kasv viib demokraatia tingimustes Taanit eraldumise poole, ükskõik kui ebamõistlik see just Gröönimaa enda jaoks Euroopast vaadates ka ei tunduks.

Omaette küsimus on muidugi see, kas kõik sõnades iseseisvumist toetavad poliitikud seda ka tegelikult soovivad. On võimalik, et vähemalt osa neist lihtsalt üritab sellise jutuga valijatelt hääli saada ja eelistab tegelikult praeguse olukorra säilitamist.

Kui keeruline on sellistes küsimustes kokkulepeteni jõudmine, seda näitab Fääri saarte kogemus. Seal pidanuks toimuma läinud nädalal rahvahääletus põhiseaduse üle, mis pidi looma aluse saarte iseseisvumiseks, aga rahvahääletus lükati vaikselt edasi, sest kohalikud poliitikud ei suutnud kokku leppida põhiseaduse tekstis.

Keskerakonna omavalitsuskogu III infopäev

4. mail kell 11.00 toimub Keskerakonna omavalitsuskogu III infopäev Tartu Raekoja suures saalis (Raekoja plats 1a, III korrus). Ettekande peavad Keskerakonna omavalitsuskogu esimees Anneli Ott, Keskerakonna esimees ja peaminister Jüri Ratas ning majandus- ja taristuminister Kadri Simson.

Kohtumine Euroopa Parlamendi saadikuga

Teisipäeval, 8. mail kell 15:00 on külas Tartus (Raekoja plats 12, haridusosakonna saal) Europarlamendi saadik Yana Toom.

Kohtumine juristiga

Kolmapäeval, 2. mail nõustab KE Tartu büroos abivajajaid jurist Asta Liivak. Teenus on tasuta. Info ja registreerimine tel 55682756.

Karl Marx 200

Karl Lust

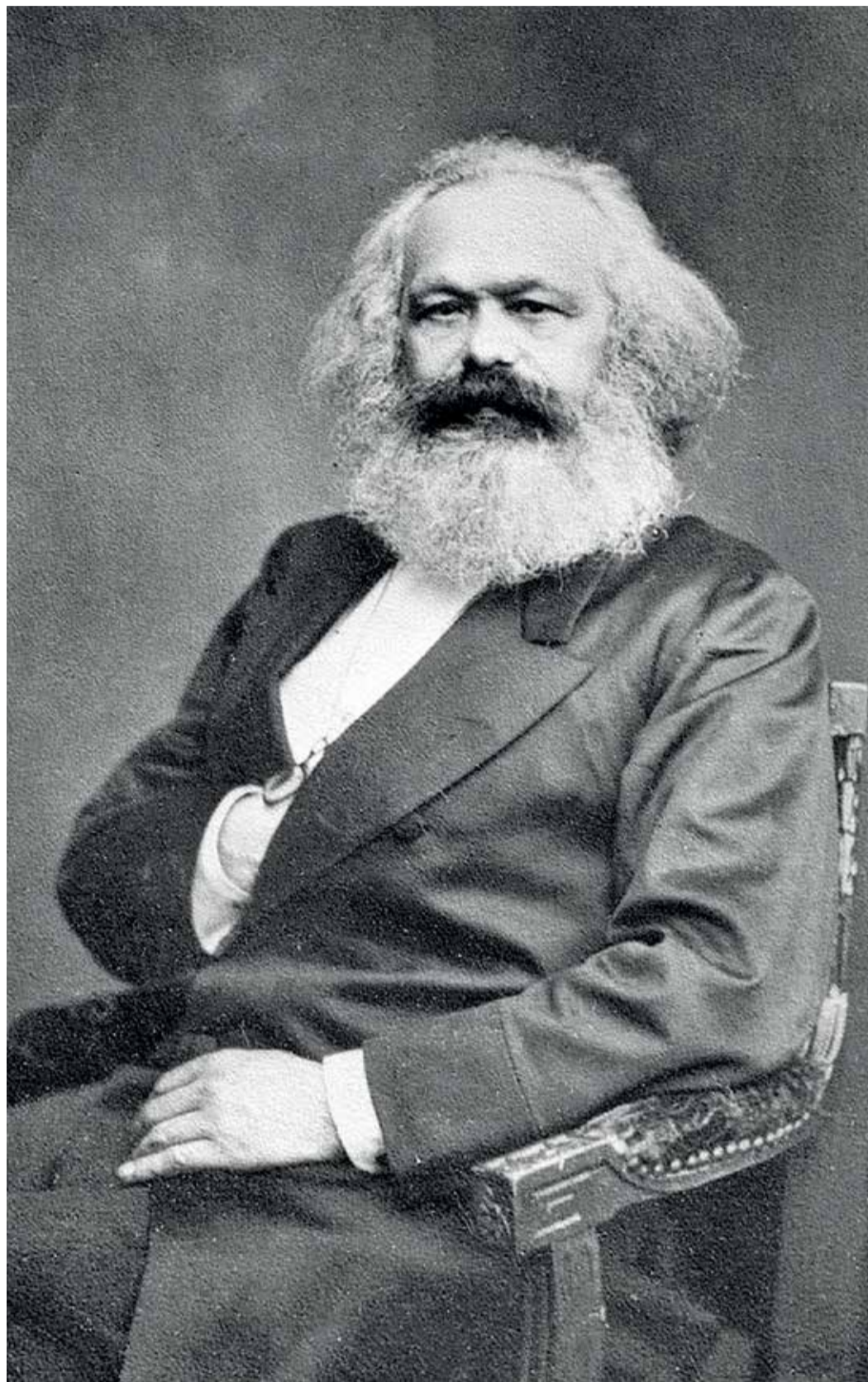
Maailma üks mõjukaim mõtleja sündis 5. mail 1818 kõrgema apellatsioonikohtu advokaadi pojana Saksamaal. Lapsena mängis ta koos parunisoost Jennyga ja luges mõlema pere raamatukogus klassikuid. Erilise innuga õppis ta vanu keeli ja ajalugu. Küpsuskirjandis väljendus arusaam, et me ei saa elukutset sageli valida kutsumusest, sest meie suhted ühiskonnaga hakkavad välja kujunema enne, kui me neile mõju avaldame.

Et egoistliku omakasu asemel teenida miljoneid inimesi, valis Marx erialaks filosoofia. Lisaks erudeeritusele Euroopa kultuuris omandas ta maailma keerukaima mõtlemissüsteemi – Hegeli loogika, mis näeb maailma vastuoludest tingitud pidevas muutumises, lõpututes seostes ja otsatus keerukuses. Doktorikraad sai tingimuseks, et abielluda Jennyga.

Saksamaal aga puudus mõttevabadus. Marx taipas, et riik kaitseb omanike huve ja „valitseva klassi mõtled on igal ajal valitsevateks“. Idealistide arvates tulid maailmaprobleemid lahendada eneseteadvuses. 7/8 rahvast elas viletsuses ja inimesi motiveeriti töötama näljahirmuga, sageli 15 tundi päevas, mis jättis neile vaid loomsed vajadused. Raha nimel tehtav võõrandunud (*Entfremdung*) töö killustas inimesi ja sünnitas väärteaduse. Revolutsioonilise demokraadina mõistis Marx, et maailma ei määra mitte ideed, vaid tegeliku elu taastootmine ja klassihuvid. Klassivõitluse olemasolu oli märgatud juba Prantsusmaal ning Marx asus rõhutute, eeskätt oma tööjõudu müüva proletariaadi kaitsele. Neist lootis ta kujundada ebaõiglase ühiskonna hauakaevajad. Ta lähtus teooria asemel elust enesest ja seadis tõe kriteeriumiks praktika. „Filosoofid on maailma mitmeti interpreteerinud, kuid asi on selles, et teda muuta.“

Kommunistist humanist

Julmuse, ülestõusude ja sõdade põhjuseks ei ole halb iseloom, vaid sotsiaalsed probleemid ja majanduslikud huvid. Marx loobus elu psühholoogiseerimisest ja moraliseerimisest, sest nägi, et ka armastusest ja südametunnistusest olid saanud kaubad. Vaatamata 1800 aastat kestnud ristiusupropagandale olid ettevõtjad vaestele raha jagamise asemel selle saamiseks surma kartmata valmis igaks kuriteoks. Jutlustega maailmaparandamine on utopia. Oma sügava-

mas olemuses on inimene ühiskondlike suhete ansambel. Nii sai alguse sotsioloogia.

Uue ilmavaate rajajale oli inimene selline looduse osa, kes ainult ühiskonnas elada saab ja selleks peab tööd tegema. Esimene kommunist jäi elu lõpuni humanistik ning võitles inimeste ja rahvaste rõhumisest vabastamise eest, et tagada neile igakülgne areng ja inimlikkus. Tema abikaasa Jenny aga kaitses naiste huve.

1848. ja 1849. aastal kogu Mandri-Euroopat haaranud revolutsioonis osalemise pärast keelati Karl Marxil seal elada, ja tema pere kolis Londonisse. Uues kohas tuli neil virelda suisa näljapiiril. Seitsmest lapsest neli surid, poeg Edgari surma järel läks isa üle öö halliks. Tütred abiellusid Prantsuse revolutsionääridega. Marxi peres elati suure armastuses ja üksmeeles, ilma tülideta. Lapsi ei karistatud, vaid ohjati nalja tehes. Pühapäeviti hullas revolutsionäär oma ja võõraste lastega, leides, et neis avaldub inimese tööline loomus. Tingeduse, raevu ja sapi kallas maailma vihatuim mees välja oma vastastele.

Kuna tootmine on lõppkokkuvõttes ajaloo peamine määrav moment ja teadus tootlik jõud, innustas ärimees Friedrich Engels oma

sõpra 20 aastat Briti Muuseumis majandust uurima. „Kapitali“ kirjutamine sai teoks ainult tänu Engelse rahalisele toetusele. Kuigi ema oli soovinud, et poeg kapitali koguks, sai Marx oma peateose eest vähem honorari, kui kulus selle kirjutamise ajal kõige odavamate sigarite ostmiseks.

Eraomandi ületamine

Kuueküünelisest raamatust saab teada, et kapitalist ei maksa töölisel kogu palka välja, vaid omastab sellest teatud osa lisaväärtusena (*Mehrwert*), mis on tootmise eesmärk. Orjandus, feodalism ja kapitalism erinevad materiaalse tootmise käigus paratamatult tekkivate omandisuhete poolest ning ideaaliks seab ta eraomandi ületamise (*Aufheben*). Marxi peasiht oli jagu saada maailma stiihilisest arengust, mis praegu ähvardab viia ökokatastroofini ja tuumasõjani, jõuda välja vabaduse riiki. Kommunistliku manifesti miinimumprogrammi on healühi ühiskond teoks teinud. Sotsialismi ehitamine mahajäänud maal viib tema teooria järgi hukatuseni.

Naise ja tütre kaotamise järel lõppes suure võitluse elutae, ning ta suri valudeta märtsis 1883.

Politruk Paet

Euroopa Parlamendi reformierakondlasest liige Urmas Paet (*pildil*) on võtnud endale üle nõukogude ajast tuttavat politrukiametit. Et tal endal meedia ja avalikkuse tähelepanu pälvi- vad algatused puuduvad, siis peab ta teistele, nii kolleegidele Brüsselis kui ka Eesti inimestele, poliitloenguid.

Viimati pälvis Paeti pahameele Gustav Adolfi Gümnaasiumi (GAG) direktor Hendrik Agur, kes lubas eelmisel nädalal ühes intervjuus, et vajadusel läheks ta oma koolibändiga Krasna- ja Strela kasvõi Krimmi esinema. Aguri sõnul on nende bänd kogunud tuntust ning kavas on esinemised Venemaal – nii Moskvas kui ka

Peterburis. Mäletatavasti pälvis bänd laialdast vastukaja kui paari kuu eest esineti oma koolis nõukogudeaegsete venekeelsete lauludega.

Nüüd on Paet politrukile väärilise sõnavara kasutusele võtnud. „Eesti koolijuht ei pea Krimmi okupeerimist millekski. Milliseid väärtushinnanguid selliste väljajätlemistega kujundatakse õpilastes, kellele koolidirektor võiks olla autoriteet? Kas ja kuidas GAG-is õpilastele selgitatakse, mis on üldse okupatsioon, mis on poliitilised repressioonid, mida tähendavad inimeste vahistamine ja kadumised Krimmi poliitilistel põhjustel?“ küsis Paet.

Asi on selge. Koolijuht ei saa enne oma ansambliga kuhugi esinema minna, kui ei ole ära kuulatud Paeti Venemaa-teemaline poliitloeng ning seejärel saadud sõidule tema isiklik heakskiit.

Niisamuti ei saa Euroopa Parlamendi saadik Yana Toom korraldada ühtegi üritust või välisõitu, eriti idasuunas, ilma et Paet sõnad peale ei loeks. Kui parlamendi üks komisjon arutas eelmisel nädalal Brüsselis mittekodanike valimisvõimalusi järgmisel aastal tulevatel Europarlamendi valimistel, siis tegeldi Paeti sõnul seal Eesti sellise halvustamisega, „mille taolist selles parlamendis varem kuulnud ei ole olnud“. Paeti tegevus Brüsselis ongi pigem rohkem teada, kui Toomile poliitmorali lugemine, mitte aga ta enda algatused.

Enne kui Paet ja Reformierakond aktsepti ei anna, ei saa Eesti inimesed Venemaa teemal sõna võtta ega ammuugi sinna sõita. Eelistatud muidugi pärast seda, kui seal käib ära reformlaste delegatsioon eesotsas Paetiga.

Kn

7. mai ESMASPÄEV	8. mai TEISIPÄEV	9. mai KOLMAPÄEV	10. mai NELJAPÄEV	11. mai REEDE	12. mai LAUPÄEV	13. mai PÜHAPÄEV
07:00 TeTeVeke: Aleksei Turovski lood (2011)*	07:00 TeTeVeke lastele*	07:00 TeTeVeke lastele*	07:00 TeTeVeke lastele*	07:00 TeTeVeke lastele*	07:00 TeTeVeke lastele*	07:00 TeTeVeke lastele*
07:30 Nädal +*	07:30 TÄNA. Uudised*	07:30 TÄNA. Uudised*	07:30 TÄNA. Uudised*	07:30 TÄNA. Uudised*	07:30 TÄNA. Uudised*	07:30 TÄNA. Uudised*
08:30 Kultuurimeeter* Meistrite linn. Sepad (2011)	08:00 Täna maailmas*	08:00 Täna maailmas*	08:00 Täna maailmas*	08:00 Täna maailmas*	08:00 Täna maailmas*	07:50 Skorpion*
09:00 Parlamenti pooltund*	08:15 Tallinna liikluspilt*	08:15 Jäljed (2011)*	08:15 Meedia keskpunkt*	08:15 Visiitkaart*	08:15 Ela hästi!*	08:20 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*
10:00 Nädal +*	08:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*	08:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*	08:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*	08:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*	08:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*	08:55 TÄNA. Uudised (subtiitritega)*
11:00 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Klassika 2/2	09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 135/140*	09:00 Dokumentaalfilm. Loomingurööm (2014)	09:00 Andmise rööm. Tantsib Sõleke (2015)	09:00 Daamide õnn (Itaalia, 2015) 1/20*	09:00 Daamide õnn (Itaalia, 2015) 2/20*	09:00 Tallinna liikluspilt*
11:30 Läbi aegade. Püha Nikolai Imetegija kirik (2017)	09:55 Terve tervis*	09:55 Kas tohib? (2015)*	10:25 LV Pressikonverents*	09:55 Kabinet*	10:00 Kultuurimeeter*	09:25 Hannes Vörno 33 minutit*
12:00 Pillimeeste klubi*	10:25 Spordisõbrad*	10:25 Hannes Vörno 33 minutit*	10:55 Skorpion*	09:55 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*	10:30 Terve tervis*	10:00 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Gala 1/4*
13:00 EV 100. Palju õnne Eesti Vabariik 1/3	10:55 Meelelahutajad*	11:00 Otse kümnesse*	11:25 Dokumentaalfilm. Stalini tütar (Saksamaa, 2015)*	10:40 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*	11:00 Majad ajas	10:00 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Gala 1/4*
13:25 Kultuurimeeter*	11:30 Martin Algus Oskariga Palamusel (2016)	12:00 OTSE: LV Pressikonverents	12:20 Pillimeeste klubi*	11:15 Ela hästi!*	11:30 Inimeste lood	10:30 Dokumentaalfilm. Islam ja Lääs (2009) 1/3*
13:55 Taevariik UFOdega (2017)	12:30 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Klassika 1/2	12:30 Mõtlemes taas*	13:20 Meedia keskpunkt*	11:45 Taevariik UFOdega (2017)*	12:00 Kabinet*	11:20 Rockumentalist 1/3 (2015)*
14:25 Maatriks*	13:00 Tallinna Polütehnikumi Filmifestival 2018*	13:15 Lõõtspillipidu Harmoonika (2015) 1/2	13:50 Mina jään. Lähme peole! (2017) 5/8	12:15 Visiitkaart*	12:45 Maatriks (2013)*	11:45 E Studio otsib retrovinti
15:05 Rändur. Tuneesia 2/4 (2017)*	13:25 Perefilm.	14:15 Hannes Vörno 33 minutit*	14:35 Kultuurimeetri arhiivist. Kunst: Novitskova & Püttsepp	12:45 Pillimeeste klubi laulud 2015	13:30 Hannes Vörno 33 minutit*	12:35 Majad ajas*
15:35 Pillimeeste klubi*	13:25 Taevariitlid (USA 2008)	14:50 Otse kümnesse*	15:05 Vintskapist soklini (2013)	13:45 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*	14:05 Skorpion*	13:00 Inimeste lood*
16:35 Draamaseriaal. Südasuve leegid 21/140	15:05 Visiitkaart*	15:50 Mõtlemes taas*	15:35 Skorpion*	14:20 Nõmme inimesed 1/5 (2016)	14:35 Verekivi (Eesti, 1972)*	13:30 Naised, kes ei nuta*
17:30 TeTeVeke lastele	15:35 Spordisõbrad*	16:35 Draamaseriaal. Südasuve leegid 23/140	16:05 Meedia keskpunkt*	14:50 Ela hästi!*	17:30 TeTeVeke lastele	14:15 Otse kümnesse*
18:00 TÄNA. Uudised	16:05 Terve tervis*	17:30 TeTeVeke lastele	16:35 Draamaseriaal. Südasuve leegid 24/140	15:05 Vintskapist soklini (2013)	18:00 TÄNA. Uudised	15:15 Mõtlemes taas*
18:10 Ela hästi!*	16:35 Draamaseriaal. Südasuve leegid 17/140	18:00 OTSE: Jalgpall. FC Flora U21 vs FC Flora,	17:30 TeTeVeke lastele	16:05 Visiitkaart*	18:05 Ela hästi!*	16:00 Terve tervis*
18:35 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 140/140	17:30 TeTeVeke lastele	20:00 TÄNA. Uudised	18:00 TÄNA. Uudised	16:35 Draamaseriaal. Südasuve leegid 25/140	18:30 Rockumentalist 1/3 (2015)	16:30 Maatriks (2013)*
19:30 Terve tervis	18:00 Tallinna liikluspilt*	20:30 Täna maailmas	18:10 Jäljed (2011)	17:30 TeTeVeke lastele	19:00 Rändur. Lätimaa	17:15 TeTeVeke: Aleksei Turovski lood (2011)
20:00 TÄNA. Uudised	18:25 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 136/140	20:45 Skorpion	18:35 Daamide õnn (Itaalia, 2015) 1/20	18:00 TÄNA. Uudised	19:30 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Gala 1/4	17:45 Kultuurimeeter*
20:30 Täna maailmas	19:20 Suveooper. Maria Listra, Marko Matvere ja Ooper-Kvartett	21:15 Meedia keskpunkt	19:30 Ela hästi!	18:05 Visiitkaart*	20:00 TÄNA. Uudised	18:15 E Studio kontsert. 100 aastat armastust
20:45 Tallinna liikluspilt	20:45 Poolkuu Igor Gräziniga	21:45 Dokumentaalfilm. Stalini tütar (Saksamaa, 2015)	20:00 TÄNA. Uudised	18:30 Rockumentalist 1/3 (2015)	20:20 Dokumentaalfilm. Islam ja Lääs (2009) 1/3	19:00 Mäng 4/6 (BBC, 2014)*
21:15 Naised, kes ei nuta	21:30 Hannes Vörno 33 minutit	22:40 TÄNA. Uudised (subtiitritega)	20:30 Täna maailmas	19:00 Rändur. Lätimaa	21:10 Mäng 4/6 (BBC, 2014)	20:00 Nädal +
22:00 TÄNA. Uudised (subtiitritega)	22:05 Otse kümnesse	22:50 Parlamenti pooltund*	20:45 Visiitkaart	19:30 Kultuurimeeter	22:10 TÄNA. Uudised (subtiitritega)	21:00 Rändur. Lätimaa*
22:10 Tristan ja Isolde (Saksamaa, Suurbritannia, USA, 2006)	23:05 Kas tohib? (2015)	23:15 Meedia keskpunkt*	22:00 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev	20:00 TÄNA. Uudised	22:15 Itaalia miniseriaal. Palermo politseinik 1/2	21:30 Inimese mõõde
00:10 TÄNA. Uudised*	23:35 Ränduri mix*	23:45 Skorpion*	22:35 TÄNA. Uudised (subtiitritega)	20:30 Täna maailmas	00:00 Pärnu suupillifestival Harmonica 2017. Gala 1/4*	22:15 3096 päeva (Saksamaa, 2013)
00:40 Täna maailmas*	00:05 Poolkuu Igor Gräziniga*	00:15 TÄNA. Uudised*	22:45 Otse kümnesse*	20:45 Hakkame koos mõtet looma 2/3	21:00 Mäng 4/6 (BBC, 2014)	00:05 Nädal +*
00:55 Info TV	00:50 Info TV	00:45 Täna maailmas*	23:45 Tallinna liikluspilt*	21:15 Maatriks (2013)	22:10 TÄNA. Uudised	01:05 Inimese mõõde*
		01:00 Info TV	00:10 TÄNA. Uudised*	22:00 TÄNA. Uudised (subtiitritega)	00:30 Rändur. Lätimaa*	01:50 Info TV
			00:55 Info TV	22:10 Verekivi (Eesti, 1972)	01:00 TÄNA. Uudised*	
				23:25 Kultuurimeeter*	01:20 Info TV	
				23:55 TÄNA. Uudised*		
				00:40 Hakkame koos mõtet looma 2/3*		

Põnev maleturniir Kohtla-Järvel

14. ja 15. aprillil selgusid Järve Vene Gümnaasiumi ja Kohtla-Järve linnavalitsuse korraldatud 21. suure maleturniiri võitjad. Turniiril on Eesti Vabariigi meistrivõistluste ametlik staatus. See võistlus on mõeldud alla 18-aastastele tüdrukutele ja poistele.

Kohtla-Järve Kultuurikeskuse saalis omandas male erilise tähtsuse. Maailmas pole veel ühest arusaama: kas male on rohkem sport või kunst?

Meie võistlustel on mitmeid eripärasid. Need erinevad kõigist teistest Eestis ja välismaal toimuvatest turniiridest. Idee autor ja alaline korraldaja on õppeasutus – Järve Vene Gümnaasium. Juba esimesest võistlusest 1998. aastal omandas see turniir ametliku staatuse, hea maine ja erilise õhkkonna. Osalejad, treenerid ja spetsialistid teavad mitte ainult huvitavaid malereegleid, vaid ka seda, et ühes võistluses toimub neli erinevat turniiri. Esimene ja tugevaim turniir on A, mis toimub "knockout system'i" järgi. B-turniiril osalevad kõik võistlejad, kes langevad välja teistest turniiridest erinevatel etappidel. Nende jaoks on kasutusel „Šveitsi süsteem“ – on võimalik tõestada end teiste tüdrukute ja poiste seas. Kohtla-Järvel toimuvatel võistlustel on pikk ajalugu.

Osavõtjaid on mitmelt poolt Eestist, külalisi Lätist, Soomest ja Venemaalt. Meie turniiril olid patroonideks Valentina Golubenko ja Aleksandr Volodin, kaasaegse Läti male juhtfiguur Polina Niya. Selleaastane turniir polnud erand – rohkem kui 50 tüdrukut ja poissi osalesid meistrivõistluste mängudes, kinnitades oma tegevuses turniiri juhtlause "Male meid ühendab" tõelust.

Mõlemad päevad möödusid väga kiiresti, võitjad kuulutati välja ja auhinnad leidsid omaniku. Turniiri võitjaks tuli Kirill Smorodkin (Sankt-Peterburgist). Teise ja kolmanda koha omanikud on Vladislav Protasov Narvast ja Andrei Timoshin Kohtla-Järvelt. Eesti Vabariigi meistriks 18-aastaste poiste seas tuli Vladislav Protasov, teise koha saavutas Andrei Timoshin ja kolmanda koha Andrei Skladchikov (Kohtla-Järve). Algajatest tüdrukutest oli esimene Sofia Blokhina (Tallinn), teine Victoria Rudnik (Koht-

la-Järve) ja kolmas Emelin Bondarevskaya (Kiviõli). B-turniiri võitis Andrei Skladchikov (Kohtla-Järve). Traditsiooniliselt anti välja noorima osaleja auhind ja treeneriauhind. Kõik osalejad said originaalse diplomi Järve Vene Gümnaasiumi graafikaga. Kõige tähtsam oli see, et turniir oli ergas, mõtestatud, meelde jääv sündmus.

Arkadi Zakarljuka, turniiri korraldaja

Rehve valides saame mõjutada inimeste tervist, loodust ja linnakassat

Ökoloogilise jalajälje vähendamiseks toodetakse säästlikumaid sõiduvahendeid. Samas saaks keskkonda säästa, kui kasutusele võetak lamellrehvid, mis on kasulikud nii inimese tervisele kui ka loodusele ja sõiduteedele.

Igal kevadel ja sügisel seisavad autojuhid valiku ees: kas lamell- või naastrehtid? Paljud sõidukijuhid valivad just naastrehtid, sest need on odavamad. Samas tuleks enne valikut arvestada, et tegu on rehvidega, mis on negatiivse mõjuga. Kui naastreht puutub kokku teega, siis rehvil olevad naelad kahjustavad ja murendavad teekatet. See suurendab vajadust teede taastusremontitööde järele. Toimuv protsess tähendab pidevat kulu ja ressursside raiskamist n-õ tulekahju kustutamisele, kui peamiseks tegelemise hoopis probleemi lahendamiseks. Muidugi lõhuvad teid ka muud asjaolud – muutlik ilm ja teedel kasutatav sool. Seda enam peaksime andma omapoolse panuse.

Lamellrehvide kasutuselevõtul suudame pikeemas perspektiivis säästa maksumaksja raha, mis praegu kulub remonditöödele. Oleksid olemas täiendavad vahendid, et investeerida liiklusturvalisusse ja infrastruktuuri arengusse. Lähemal ajal valmivad Tallinna ringtee ja Vao ristmik. Ehitustööde lõppedes saavad praegused magistraalteed (nt Pärnamäe tee, Laagna tee, Kose tee, Vana-Narva mnt) suurema liikluskoormuse, mis tulevikus veelgi enam lagundab teid ja päädib ummikutega. Probleemi ennetamiseks on vaja ressursse suunata uute liiklussõlmede väljaehitamiseks (nt Mustakivi tee ja Pirita ühendus), kuid hetkel on need vahendid pidevate remonditööde taga.

Ärme unusta tervist!

Naastrehtide kasutamine ei mõju negatiivselt mitte ainult teedele ja linnakassale, vaid ka inimeste tervisele. Teega kokkupuutes paikavad naastrehtid üles mustust, tolmu ja baktereid. Autorehvide ja piduriketaste kulumisel üles paisatav tolmu on aga elektrilanguga; see lend-

leb õhus kauem. Kuna tolmuosakesed hõljuvad õhus kauem, siis on suurem võimalus, et need satuvad inimestel kopsu ja seal ka püsivad. Siinkohal tasub mõelda kevadel ringi sõitvatele autodele – need on pidevalt mustad ja tolmu- sed. Endale saab ette kujutada, kuidas selletaoline vaatepilt võib kujuneda inimese kopsudes. Allergiad, põletikud, ninasõõrmetesse tekkivad tolmukoorikud ja haavandid on selle protsessi tulem, mida kipume kergekäeliselt unustama, kuna inimese silm lendlevat tolmu ei näe.

Kuidas edasi?

Saksamaa, Suurbritannia, Holland ja Slovakkia on heaks eeskujuks. Neis riikides on keelatud kasutada naastrehte. Ka Eesti peaks liikuma samas suunas. Selleks on vaja muuta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi määrust, kus lubatakse talvel kasutada ainult lamellrehve ning suvel lamell- või suverehve. Teine alternatiiv on langetada rehvide hind ja teadlikult suunata inimesi tegema valikuid, mis on tervislikumad neile endile ja keskkonnale, tekitavad

Iga mõte loeb!

Pane mõtted kirja ja saada:
10120 Tallinn, Narva mnt 31 M1-305
või kesknadal@kesknadal.ee

vähem müra ja hoiavad rohkem teid. Niisugune protsess peab toimuma avaliku ja erasektori koostöös.

Kui naastrehtid on kahjulikud, siis miks need on laialdaselt ringluses? Siinkohal on paslik endalt küsida: kas kasutame naastrehte endiselt edasi, vabandades, et need on odavamad ja libeda tee puhul parema haakumisega, või säästame inimeste tervist, loodust ja teede olukorda ning suuname ressursse Eesti arendamisse?

Tõnis Liinat

Pirita Linnaosa Valitsuse arendusõunik

Kas kaotsiläinud aastad?

Eestlaste ajalugu pole kiita – meile on läbi ajaloo korduvalt jätkunud okupante siia maailma risttultesse nii idast kui ka läänest. Ja visa hingega eestlase auks peab ütlemä, et vaatamata kõikidele vintsutustele, sõdadele, küüditamistele, vangilaagritele ja ülemerepõgenemistele on eestlased ikka veel rahva ja rahvusena elus! Pärast 700-aastast orjaõõd õnnestus eestlastel end siiski kaks korda vabaks võidelda – 100 aastat tagasi suurte ohvrite hinnaga; laulva revolutsiooni aegu jõuti vabaduseni veretult.

Kurioosum on aga selles, et taasiseseisvunud vabas Eestis oskasid põlvpükstes valitsejad sotsiaalse turvalisuse siin meie isamaal nii madalale langetada, et tänasest Eestist on majandusmigrantidena põgenenud rohkem parimates aastates Eesti poegi ja tütreid, kui kõigis meie

rahva eelmistes katsumustes ja repressioonides kokku?!? Ja tagajärg on veelgi kurioossem – toimetame oma riigis oma rahva verevahetust: oma rahva poegade ja tütarde asemele toome Ukrainast ja Venemaalt, Aafrikast rääkimata, umbkeelseid, kellest hakkame nüüd „uuseestlasi“ kasvatama? Kallis lõbu, kas pole? Pääsenud vabasse maailma, seisib Eesti 1991. aastal ristmiku ees: kas keerata paremale või vasakule? Kas edasi minna vasaktsentristliku Keskerakonna eestvedamisel Põhjamaade demokraatlike riikide sotsiaalse turumajanduse inimkeskel suunal või üle ookeani Eestisse „eksportitud“ ja Mart Laari eestkostel raketdatud paremliberaalse vabaturumajanduse suunal, mida Euroopas peaaegu ei eksisteeri, sest Euroopa riigid on valdavalt kas vasaktsentristliku, tsentristliku või paremtsentristli-

ku, astmelist tulumaksu tunnustava sotsiaalse majanduspoliitikaga inimkesked riigid.

Laari-Ansipi paremliberaalne suund jäi meil peale, ja nemad suunasid Eesti majanduspoliitikat peaaegu 25 aastat, ja ikka vaid veel rohkem paremale... „Tänu“ millele oleme nüüd tootatud Euroopa viie rikkama asemel Euroopa viie vaesema seas... Oleme Euroopa üks suurima elatus- tasemelõhega riike... Mis seni ongi meile jätkuvalt garanteerinud tööjõu väljavoolu riigist...

Kus on väljapääs sellest nõiaristist? Tulnuks kõigi meie vabadasaastate energia kulutada algusest peale püüdlusele jõuda lähemale Põhjamaade majandusnäitajatele... Aga selle asemel me oma parempoolse majanduspoliitikaga pigem kaugesime viimased 25 aastat Põhja-

maadest. Tähendab, ongi Eestile kaotsi läinud aastad... Niigi rikkad veel rikkamaks, niigi vaesed veel vaesemaks... Põgene, vaba laps! Kas meie tänane valitsuskolitsioon suudab panna aluse muudatustele, et päästa meie riigi jätkusuutlikkust? Raske küsimus, sest vastupidi mõtlejaid jätkub. Jääb loota Keskerakonnale ja sotsiaaldemokraatidele. Ka EKRE tundus sõnades vastuvõetavana, kuid nagu viimases telesaates „Otse kümnesse“ Martin Helme vaid korrutas, et nemad on parempoolsed ja KE on vasakpoolne (mis on vale!), siis tahaks küll küsida: kuidas suudab EKRE oma parempoolse majanduspoliitikaga kasvõi ühtainsatki eestlast kodumaale tagasi meelitada?

Udo Knaps, Märjamaa

Millest mõtleavad robotid?

Vanaisa sai kuskilt teada, et tema eluajal suurenes inimeste arv Maal neljakordseks. Selline uudis ehmatas: kust ja millal nad tulid? Siinmail polnud ju tunglemist eriti märgatagi. See ärgitas Vanaisa meenutama teisigi tema pika eluea jooksul toimunud muljetavaid muutusi inimeste elus.

Mälus kirkastus üks talvepäev kaugest lapsepõlvest, kui isa poisi metsa kaasa kutsus, et saaks kahemehesaega mõned puud maha võtta. Oh kui palju ähkimist ja saaga männi kallal nühkimist oli, enne kui puutüvi kannu küljest lahti pääses ja oiates lumme prantsatas. See päev on senini mees.

Nüüd maale sõites nägi Vanaisa teeäärseil langil töötavat harvesterit. Selle kabiinis istus mees, kes näppis seal midagi; tark masin aga saagis nagu võluväl puud maha, laasis oksad ära ja sättis palgid vurna.

Tehnika areng on inimesi nutikate ja võimekate tööriistadega varustanud. Kui harvesterijuht vaid tahaks, siis suudaks ta suurema vaevata kõik Eestimaa metsad maha võtta, et need saaks „rahaks teha“. Õnneks hoitakse harvesterimeestel pilk peal, et nad liiga ahneks ei läheks ja muist metsa tuleviku tarbeks alles jätkaks.

Raadio kudistab vaimustusest särisevaid lugusid digitehnika kiirest arengust, ilma juhita sõitvatest autodest ja tehisintellektist. Kui inimene tööpooldest suudab ehitada mõtlema masina ehk Roboti, arutles Vanaisa edasi, siis millest seesinane Robot mõtlema hakkab. Inimesel on tunded ning soov mõista looduses ja isendas toimuvat ehk mõelda, aga Robotil pole tundeid, ta ei suuda armastada ega vihata, kuid seevastu on tal inimese omadest tohutult võimekamad tajuorganid ja suurem mälu, võime analüüsida ja teha kiireid ning ülikeerulisi arvutusi...

Selleks, et robotid mõtlema hakkaksid, peaks inimene neile laenama (neisse programmeerima) omaenda soovid. Loodame, et nende hulgas ei hakka olema seni inimeste saatusi pärssinud arutut võimuiha ja rivaa- litsevat ahnust, mille maksimaalne võimendamise tarkade ja kuulekate, kuid ükskõiksete robotite kaasabil muudaks elu Maa peal põrguks.

Lembit Kääril Pärnust

Külaskäik õdusasse valda Lääne-Eestis

Raplamaa külavanemad ja muud aktiivsed tegelased võtsid ette õppereisi nüüdsesse Pärnumaa Lääneranna valda. Uue haldusega annab harjuda, sest alati pole leitud paremaid lahendusi. Plaani- kohaselt saime olla külas Kirbla küla- seltsil, kohtuda mulluse Aasta Küla inimestega. Seejärel jõudsim Lihula külje alla element- ja moodulmajade tehasesse, vastuvõtjaks ettevõtja Henri Bekman.

Edasi viis päevakava Birgiti trahterise lõunale. Juhuse tahtel tuli telekast siis Anu Välba saate kordus, kus üheks esinejaks Lihula Gümnaasiumi 1995. a. lõpetanu Rene Soom. Järgmisena viis teekond Penijõe külastuskeskusesse, et olla osaliseks Matsalu rahvuspar- gis toimuvast – kevadel lindude rände ajal on sealgi huvilisi rohkem. Õeldi, et praegu on lagleag. Õppekäigud, mida toimetame aastaid

küll kooliõpilastele ja täiskasvanud pereliikmetele, avardavad maailma. Näiteks Lihulale on omane käsitöötuba koos käsitööpoega – tasus tutvumist. See oli n-õ ekskursiooniosas, edasi jätkasime suursuguses Lihula kultuurimajas piirkondliku seminariga, kus oli huvilisi saartelt ja Haapsalust; seega oli Lääne- ja igati esindatud. Kas üheselt hakkavad selgeks saama külavanema roll ja ülesanded kogukonna esindamisel? Seda mõttekäiku arutas Kuusiku ja Iira külavanem Ants Kuningas. Päeva lõpus oli mõttekoda „Õppiv küla“, sest igas vallas on probleeme täiskasvanuharidusega, sest õppimisvõimalusi on vaja edendada ja avardada. Igati vajalik kordaläinud päev, mis annab indu ja tegutsemis- lusti külaliikumisele. Lääneranna vallas on 150 küla, rahvas- tikutihedus 4 inimest ruutkilomeetril.

Hõre asustus! Vald moodustati nelja valla liitumisel. Kirbla rahvamajas (pildil) õeldi, et nemad vältisid osavaldadega jahtimist – milleks dubleerida vallavõimu! Kohalikku elu kajastab tasuta kord kuus jagatav „Lääneranna Teataja“.

Kirbla külas on elanikke 160 ringis, külavanemat pole, külaelu juhib küla- selts. Külaseltsi liige Tiina Aasrand algul ei saanud aru, et miks neid esitatakse Aasta Küla kandidaadiks. Ju nemad oli oma tegudega silma paistnud; rahva- maja ümber on ühtehoidev, avatud ja ettevõtlik maakogukond. Külal täitub sel aastal 500 aastat – seega juubel! Vestlusingis tutvustas küla üks suure- maid ettevõtjaid Toomas Laos oma robotlauta. Kohtumisel mitte ainult räägitud, kuidas neil Kirblas läheb, vaid ka teised rühmaliikmed sai kirjeldada oma tegemisi; seega toimus vastasti- kune õppimine.

Kokkuvõtteks: sädeinimestest ei saaks süsiinimesi. Juhtimises tuleb rotat- sioon kasuks nii küla kui ka valla tasan- dil. Elu nõuab suuremat pühendumist ja liidriksolemist. Külaliikumine vajab uut energiat. Ega haldusreform pole oma lõplikku sõna veel öelnud, eks omad uuendamised seisavad ees.

Jaani Viska tekst ja foto

Nädala juubilar

TARVO SÖMER 45

Näitleja on ajastu peegel. Lemmik laval vananeb koos publikuga saalis. Järele jäävad juhuslikud rollifotod, mis kõnetavad uusi põlvkondi nagu koltunud pildid vanast albumist. Ent teatrikultuuri mäluvalu kannab rahva elujõudu.

Tarvo Sömer on sündinud 5. mail 1973 ja on läbinisti Tallinna poiss. Tal polnud maavanaemasid ja ta ei kujutanud ette, et kuskil peale Tallinna üldse elada saaks.

Esimene spordiala, millega Tarvo tutvust tegi, oli male. Poiss oli alles kolmeaastane, kui isa talle malekäigud selgeks õpetas. Tarvo ise arvab: malehuvi tekkis sellest, et nii ema kui ka isa oma lõbuks maletasid. „Kuueaastaselt mängisin ühel Õismäel toimunud simultaanil maletaja Enn Üksti vastu. Tädi poeg õpetas kõrvalt, ja meil õnnestus kahepeale mäng viigisadamasse tüürida. Enn Üksti arvas seepeale, et poiss on vist kõva maletaja, ja kutsus mind trenni,“ meenutab Tarvo.

Aastatel 1992–1996 õppis Sömer MTA lavakunstkateedris. Kursusejuhendajaks oli karismaatiline näitleja, lavastaja ja pedagoog, nüüdne manalamees Kalju Komissarov. Tarvo on öelnud, et „Koma“ on olnud tema näitlejaks kujunemisel väga oluline. Tarvo Söméri kursusekaaslastel olid Marika Barabansõikova, Liia Kanemägi, Peeter Raudsepp, Taavi Eelmaa, Tiit Palu, Ain Prosa, Indrek Saar, René Reinumägi, Ardo Ran Varres, Kaido Veermäe, Velvo Väli, Karin Tammara, Külli Koik ja Pille Lukin – lavakunstkateedri XVII lend (1996), kes kujundab tänast Eesti kultuuriilma kuni kultuuriministri ni välja. Mitmekülgsed tegevustega jäädvustavad nad kultuurilukku ka oma õpetaja väärtusi.

Kui Sömer pärast lavakooli, üle kahekümne aasta tagasi, Rakvere Teatrisse suunati, oli tal plaan kaks-kolm aastast vastu pidada ja siis Tallinnasse naasta. Aga väga kiiresti, paari-kolme

kuuga sai ta aru, et tahabki Rakveres olla. (Tunnen ka ise tsipa Rakvere elurütmi ja mäe otsas asuva teatrimaja auras. Olen sääl Raivo Trassile kujundanud mitmeid lavastusi ja ka ise lavastajakäti proovinud. Mis siis ikkagi on see Rakvere Teatri külgetõmbe fenomen?)

Vaatame korraks tagasi lähiajalukku. Eesti teatri hääl „Vanemuine“ Tartus, „Estonia“ teater Tallinnas, „Endla“ teater Pärnus, kus kuulutati välja Eesti Wabariik – kõik meie ajaloole olulised teatrihooned said Teises maailmasõjas pommitabamused. Ühtki teatrimaja ei taastatud endiseks. Kuid Virumaa le loodud professionaalne Rakvere Teater avati 24. veebruaril 1940 ja on ainus Eesti Wabariigi aegne teatrihoone, mis pääses hävingust. Selles moodsas teatrimajas elab algupärase rahvusliku kunstipärase inspiireeriv esivanemate aura.

Kui Eesti esimese helifilmi meespeasaline ja rahva lemmik Ants Eskola 1946. aastal Siberi vangilaagrist vabanes, nõudis toonane Tallinna miilitsaülem Alfred Kalvo näitleja ümberasumist Tallinnast Rakverre 24 tunni jooksul. Kunstiharidusega Eskola on meenutanud Rakvere Teatri erilist, Eesti-aegse modernismi mõjusust. Sama on öelnud Rakvere näitleja Arne Üksküla. Ilmselt on Tarvot alateadlikult lummanud Eesti-aegse teatrimaja esteetika, proportsioonide harmoonia ja teatrifantoomi mälu lummus. Peene närvitajuga Tarvo on ilmselt olnud tundlik selle varjatud kutsule, jäädes väikelinna teatriveaimule truuks.

„Head teatrit saab teha igal pool,“ leiab Tarvo. „On olemas halb teater ja hea teater, ning hulk teatrit, mis jääb sinna vahepeale. See juhtub erinevatel põhjustel, see halb ja hea ja keskmine. Pole ju nii, et Rakveres tehakse halba ja pealinnas head teatrit.“

Viimane osatäitmine on tal isa Johan-

nes Urmas Lennuki ja Peeter Raudsepa lavateoses „Puudutada kuud“, mille esietendus oli 13. aprillil. Rakvere Teatri ja Fine5 Tantsuteatri ühisprojekt sarjas „Sajandi lugu“ on teatri ühiskingitus Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks. Näidendi tekst, kõikide oma filosoferimiste ja „kuu puudutuse ihaga“, mõjub poeetiliselt ja ilusalt. Sellest aimub mitmete kaasosaliste panust ja isiklike kogemusi. Parima kõrvalosatäitja tiitlile pretendeerib Tarvo Sömer endise sovhoosidirektorina. Alguses on Sömer laval tõeliselt eestimehelik, tehes pikalt ja pinevalt, aga nauditavalt... eimiskit. Tarvo Sömer on Rakvere Teatris mänginud üle seitsmekümne rolli. Populaarses lavastuses „Lendas üle käopesa“ mängib Charles Cheswicki ja lavastuses „Küllus“ William Curtisti rolli.

Sömer oli Eesti Teatriliidu aastaauhindade nominent meespeaosa eest 2014. aastal. Teda tunnustati Rakvere Teatri kolleegipreemiaga 2002., 2003. ja 2013. aastal ning ta on pälvinud publikupreemia 2005., 2013. ja 2014. aastal.

„Olen mänginud juba üle kümne aasta teleseriaalis „Õnne 13“. Enne seda polnud mul peale Rakvere Teatri ühtegi muud väljundit,“ ütleb Tarvo. „Nüüd aga on paik, kus kohtun teiste näitlejatega, kellega ehk muidu ei kohtuks laval ega kaamera ees.“ Sömer on kuidagi iseenesest tõusnud rahva südamesse kui konstaabel Torim. Alguses ei osatud selle politseinikuga suurt midagi peale hakata. Kuid tänu näitleja loodud sisule on politseiniku roll seriaalis üha kasvanud. Suurepärase näitleja mängib alates 2011. aastast „Kättemaksukontoris“ uurija Tiit Marvelit. „Mäletan „Kättemaksukontori“ võtet Pirita velotrecki juures, kus lõrtsiga tuli treppidest üles joosta väga mitu korda järjest, ülikond seljas; see võttis korralikult võhmale,“ pajatab Tarvo näitlejatööst.

Tarvo Sömer on erinevatel aegadel

Foto: Scarpix

teatri kõrvalt tegelnud erinevate asjadega. Ta on ka meenutanud, et kui algul sai vabal ajal „tina pandud“, siis see „hobi“ on nüüdseks kõrvale jäänud ja üle kümne aasta karske oldud. Et on teised olulised asjad – pere, osalemine mälumängus. Ka bridži käib ta vahepeal Velvo Väliga mängimas Rakvere klubis. Esimest korda üritas ta bridži õppida juba keskkoolis, aga siis see vilja ei kandnud. Huvi aga säilis ning heade kolleegide Eduard Salmistu, Toomas Suumani ja Velvo Väliga istuti ühel suvel Võsul maha, võeti juhend ette ja asuti õppima. Tarvo on nõus, et bridžis on lõputult arenguruumi.

Rakvere rattapoes pandi spetsiaalselt Tarvo jaoks kokku ekstrajämedate velgedega ja rehvidega ratas, millega saab sõita nii maanteel kui ka maastikul. „Rakvere ümbruses on väga head kergliiklusteed. Vahel sõidame sõbraga koos, vaatame loodust ega kerki kiirust 40 km/h peale. 2–2,5 tundi sõidad, siis on liigutud küll,“ arvab näitleja, kes on näitlejate jalgpallimatšil osalenud juba viimased 16 aastat.

Tarvo Sömer on ööjooksu 10-kilomeetrisele distantsile meelitanud „Virumaa Teataja“ peatoimetaja Aarne Mäe, kes polnud kunagi elus jooksmist harrastanud. Koos liikumisega soovivad mehed ka toitumist reguleerida ja üldkokkuvõttes kehakaalu alandada. Olümpiakomitee litsentsiga personaaltreener Sven Hõbemägi koostab neile treening- ja toitumisprogrammi. Eesti ööjooksu korraldaja Marko Torm iseloomustab: „Tarvo on minu jaoks muutunud juba Rakvere sünonüümiks – positiivne, soe, ja samas väge täis. Tarvo on Rakvere jaoks nagu Rakvere linnus või Tarvas. Ma tean teda armastatud näitleja ja sooja inimesena. Mehena, kellega saab rääkida lihtsalt ja keerutamata.“

„Ma tahan olla vahepeal nii, et mitte midagi ei tee,“ mõtiskleb Tarvo. „Lapsena käisime isaga seenel. Mäletan, kuidas jäin järve ääres istuma ja vahtima, kuidas kollased lehed langevad ja vesi neid peegeldab.“

Tõnu Virve, teatri- ja filmimees

Kingituseks tass*

* Ei mingit nippi, trikki ega loosimist. Nii lihtne ongi, et iga Kesknädala aasta tellimuse vormistaja saab kingituseks kauni tassi!

Telli nüüd rahva poliitikaleht

Kesknädal

Helista: 617 7717

või

Telli internetist: www.tellimine.ee

Aastatellimus 30 eurot

Kutsume Teid Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse Sillamäe õppekorpusesse (Tallinna mnt 13) 4. mail kell 17.00–20.00.

Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse Sillamäe õppekorpuses arutleme järgmistel teemadel:
Hariduspoliitika – laudkonna juht Mihhail Kõlvart
Kogukond ning inimeste heaolu – laudkonna juht Raimond Kaljulaid

Regionaalpoliitika – laudkonna juht Valeri Korb
Sotsiaalpoliitika – laudkonna juht Martin Repinski
Ettevõtluspoliitika – laudkonna juht Anton Makarjev
Ürituse moderaator on Eevi Paasmäe.

Palume enda osavõtust teada anda 3. maiks e-posti aadressil konverents@keskerakond.ee või telefonil 627 3460.